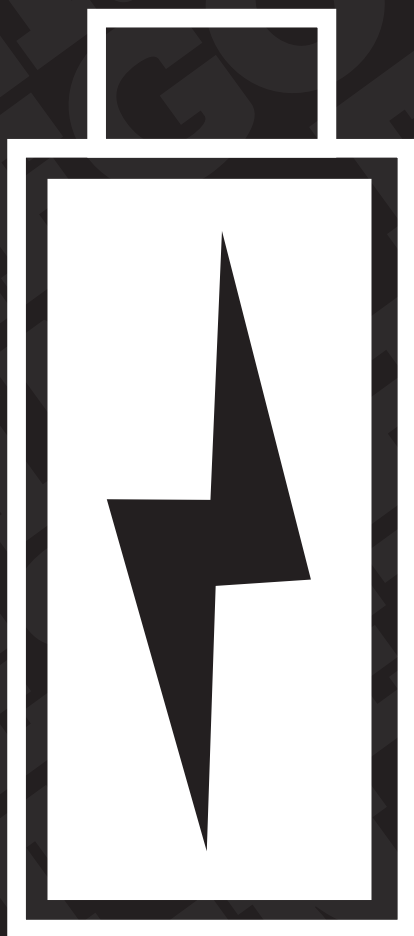

WHEANZIN

WEST HERZEGOWINA FEST No.11.

01. - 03.08.2013. ŠIROKI BRIJEG / BORAK

www.whfest.com

STRUČNI ŽIRI

EMIR IMAMOVIĆ PIRKE

(Tuzla / BiH)

Emir Imamović Pirke, manje poznati pisac sa prijelaza stoljeća, rođen je u Tuzli 1973. godine. Svojim riječima napisao tri romana: Jel neko vidio djevojčice, kurve, ratne zločince, Tajna Doline piramida i Treće poluvrijeme. U ranijem periodu, Imamovićev izdavač za Srbiju bilo je Rende. Pored proze, piše za novine (marke razne), internet portale, televiziju, pozorište, film... Sumnja se i da pod pseudonimom objavljuje recepte za sve: od liječenja migrenedo sezonske salate. Živi trenutno u Šibeniku, a sutra možda i u vašem gradu.

BERISLAV JURIĆ

(Tomislavgrad / BiH)

Berislav Jurić rođen je 1980. godine u Tomislavgradu. Živi i radi u Mostaru. Piše poeziju i prozu. Dobitnik je prve nagrade za ciklus pjesama Šimićevih susreta 1998. i 2006. godine. Nagrađen je i za najbolji tekst objavljen u studentskom listu Sveučilišta u Mostaru Opomena. Dobitnik je prve nagrade Fondacije fra Grgo Martić za najbolji prozni prvijenac 2013. godine. Bio osnivač i urednik gimnazijskog časopisa Marul, urednik u studentskom listu Opomena te novinar mostarskog Dnevnog lista, portala Pincom.info, Monet.ba, e-Balkan.net, Diskriminacija.ba, Bljesak.info, Buka, Dnevno.ba... Danas radi kao novinar i urednik Internet portala Bitno.ba.

DANIJELA MIKULIĆ

(Široki Brijeg / BiH)

Danijela Mikulić rođena 9.7.1979. u Mostaru, studij hrvatskoga jezika i književnost i engleskog jezika i književnosti završila je 2006. godine na Odsjeku za kroatistiku i anglistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru. Na West Herzegowina Festu sudjeluje od samih početaka, posebno angažirana oko uređenja WHfest fanzina. Trenutno radi kao prof. engleskog i hrvatskog jezika, te se bavi prevodenjem.

Urednik: Danijela Kožul

Grafički uneredio: Nikola Galić

Fotografije: Tomislav Miličević, Andrija Zeljko Ancho, Mario Zovko, Marko Marijanović, Vinko Zovko...

Lektor: Svak svoj majstor...

Tisak: Logotip, Široki Brijeg
Široki Brijeg, kolovoz 2013

DOĐI SUTRA

Jelena Skoko (Široki Brijeg / BiH)

"Ne!" Vrištala je i lupala ga rukama po licu pokušavajući ga maknuti sa sebe. Jedan šamar, drugi! -Majku ti ustašku, raširi noge!" -Ne! Vikala je iz petnih žila. Osjećala je kako joj prodiru u utrobu i kako joj krv šiklja iz lijeve obrve. Nije plakala. Borila se, ali bezuspješno. Bio je izrazito jači. "Kujin sine!" - dovikivala je iz sveg grla, a on ju, osim svojim mesom, počastio i sa još par poštenih šamarčina. Zaslužila je. Uvrijedila ga je i, još k tome, konstantno ga ometa u poslu i sramoti pred kolegama svojom vriskom i pokušajima da ga gurne sa sebe. Grebala mu je lice, ali upomoću su priskočila još dvojica koji su je ukrotili. Onesvjestila se, a kolege mu aplaudiraju i dogovaraju se tko je slijedeći na redu da omasti brk. Za par minuta on je obavio posao, zakopčao hlače koje su bile krvave što od nje, što od neprijateljskih vojnika koje je danas zaklao. Zadovoljno se vratio na stražu i smjelo se zakleo da iz ovog grada noćas nitko neće izaći... živ. Ona je ostala ležati u lokvi krvi, poderane suknje, kože i bez svijesti. Ostalima se gadila ta potrošena roba pa su nastavili lov po drugim kućama, pa 'ko prvi, njemu djevojka.

Tu večer nije sanjala o jorgovanima na prozoru, niti je sanjala o upisu na željeni fakultet. Tu večer je zasigurno željela zauvijek zaspati, ali nije dobila tu privilegiju od života. Odlučio joj je pokloniti još jedan dan u tom bjesnjelom ratu. Probudila se. Spoznavajući u kakvom je stanju odlazi u kupaonicu i prljavom vodom pokušava sprati tragove krvi, blata i njegovih prljavih ruku. Dodir vlastite kože promatra kao dodir beživotnog tijela, trupla kojem u plećima još nešto kuca, a ne može se nazvati srcem. Tragovi masnica izgledaju joj kao tragovi metaka kojima ju je ranila vlastita sudbina u vojničkoj odori. Zadihano se noktima trlja do krvi sarno da nestanu tragovi i smorna sjećanja. Vodu je uključila najbučnije što je mogla da njezin šum nadjača jačinu njegova smijeha koji joj je odzvanjao u ušima i prodirao kroz grlo u obliku jecaja. Zastaje. Pokušava se pribitati i prihvatiti situaciju. Shvaća da u tome nije sama i odlazi u podrum gdje nalazi malu sestru. Živa je, dakle, nisu je pronašli i sklonište je ostalo skriveno. Prešutjela je i na trenutak zaboravila što se dogodilo. Nastavlja je prebrojavati boce s vodom i ostatke hrane. Odlučno. Zaliha je bilo za još nekoliko dana. Dotada će već doći neka pomoć.

Od tog dana prošlo je već 86 dana. Rat još bjesni, a pomoć i hrana su rijetko kad stizale. Ona ga sanja. Svake noći snovi su joj umotani u krikove žena, njene vlastite, pucnjeve strojnice, a u sjećanje joj je urezano njegovo sotonsko lice i osjećaj da je još uvijek u njoj, da je dira, da je beskrupulozno uzima. Već neko vrijeme osjeća se slabo, gađi joj se hrana, ima mučnine i ono malo što pojede, povratu. Rano jutro skrivajući se odlazi u ljekranu koja je već davno opustošena, ali uspijeva pronaći ono što joj je potrebno za njezino stanje. Na prekretnici je. Sto učiniti? Zalihe su potrošene, gladne

su i žedne. Sestra je na rubu smrti. U glavi joj se vrte slike iz djetinjstva koje odjednom prerastaju u slike mučenja, silovanja, krvi i nemoći. Počinje se gaditi sama sebi i mrziti taj osjećaj koji je proždire, u kojem se utapa... Proklinje sve što je njezinu nutritivnu poistovjetilo s tim mračnim ratom. Jedino svjetlo koje ima je zadnja cigareta kojom pokušava opravdati čežnju za šutnjom i tišinom koju drži u sebi. Znoj joj se preljeva preko čela od gorčine, od gladi, od bijede... Sestra je na izmaku snaga, svakog trenutka može umrijeti od gladi. Trgne se iz misli i počinje tražiti nešto. Ne zna što traži samo se želi osjećati kao da čini sve da prežive. U podrumu nalazi stare markere i neki karton, jedini kojeg nisu pojeli štakori. Počinje pisati, a zatim odlučuje izaći na ulicu potražiti pomoć. Sestra je u suzama pokušava spriječiti, ali uzalud. Vani se sve urušava od bombi, pucnjeva, zvuka tenkova... "Vraćam se ubrzo" - izgovorila je iako je znala da su za to male šanse. Izlazi vani s kartonom obješenim oko vrata. Nakon samo par minuta hodanja, s vrha kuće je metkom u čelo skida jedan od snajperista. Beživotno tijelo pada na tlo, a snajperisti nazdravljaju pogotku ravno u sridu. Sutradan je grad predan. Vojnici su po ulicama sakupljali beživotna tijela. Pokupili su i njezino. Sve što je od nje ostalo bila su samo sjećanja ljudi na njezin osamnaestogodišnji osmijeh, a natpis koji je nosila, "NOSIM SRPSKO DIJETE!" završio je s njom u jednoj od jama. Ne zna se kojoj.

Dolaziš u bijeloj noći dok se nebo čisti od žamora riječi uprtih k njemu i svih naših sanjanja

Imam te noćas u sebi sotonsko lice na svojim usnama dok slušam jecaje kiše umireni u tvojim rukama

Uzimaš me tako lako u dimu i uzdasima požude obasipam te krikovima bisera i oblijevam suzama osude

Damast je izgubio svoj sjaj od crnila priljave adamovske noći čežnja je pokrila lice rukama si zgnječila oči

Jutro je hladno i tromo prožima me gorak okus arsena izašla je na vidjelo i krvava postelja od srebra i satena

Nastavlja se bezdan jutrom raznešen razlijeva se po papiru gdje pišem oslijepljena me strašna iskonska bol živa sam a više ne dišem

EKSTAZA

Abid Jarić (Zenica/ BiH)

On, sav napet do rasprsnuća, uglavljen u mantil do ispod koljena sa zavrnutim rukavima stajao je ispred štafelaja. Povremeno, odlazio bi do prozora, odgurnuo zavjesu tek toliko koliko se pogled mogao zarovati u svjetlost dana. Snažno uboden u samu zjenicu, panično bi namještao debelu zavjesu i ponovo se vraćao do platna. Žmirkao je u ono na njemu sve dok se pogled ne bi zamutio kao kod čovjeka koji se već odavno našao u deliriju. Ona je sjedila na stolici sa visokim naslonom i prstima isprepletenim u krilu. Svjetlost jedne velike svjetiljke smještene na visokom stalku posrebrenom i bogato filigranisanom zvjezdicama različite veličine padala je malo ukoso. Lice koje je tek izišlo iz djevojaštva uvodilo se u poludrjemež. Kad bi povremeno otvorila trepavice, čarolija žene u stolici činila se još čudesnijom zbog očiju koje su i u ovoj situaciji gledale veoma jasno. Bjelina vrata, obnaženih ramena i ruku pitomo se utapala u polutarnu sobe koja se poput mirisa mirte širila ovim prostorom. Sve se činilo nestvarnim i hladnim osim njenih punih usana koje i kad su bile pritisnute grčern kao da su se smiješile. Baš onako kao na slikama Paje Jovanovića. Na platnu, u polumraku sobe, mogao se vidjeti portret žene čiju ljepotu nisu mogli sakriti ni nedovršeni potezi kista. Čarolija naslikanog hranila se snagom radosti koja je izranjala iz svakog milimetra nanese boje.

On, poznati slikar koji se odrekao života zbog umjetnosti, strastven i neshvaćen, delirični asketa nije se ustručavao priznati da mrzi sve osim umjetnosti i nje.

Ona je voljela sve osim njegova slikarstva jer ga je osjećala kao svoju suparnicu. Puna života, bila je odana samo njemu. Znala je, u rijetkim satima njegova odsustva, lomiti četkice, rasipati boje u vrt ispod balkona, cijepati tek postavljeno platno. Sve je to činila samo da bi se bar nakratko riješila ljubomore.

Ušasnula se kad je čula da je želi naslikati. Ipak, pokorna i skromna pristala je da danima i sedmicama sjediti na stolici sa visokim naslonom u prostoriji koja je sva mirisala na mirtu. Sve te dane, On gotovo i da nije jeo. Samo je pio sok od limuna izmiješan sa cvjetovima divlje ružice i nervozno iščekivao kada će proći ono nekoliko sati koje je On morala odspavati. Bio je svakim danom sve uporniji, ali i strastveniji u svojim sanjarenjima da konačno naslika svoju najbolju sliku koja će predstavljati život. Ona je poslušna, sve ove dane, sjedila i posmatrala njega kako sve više nestaje u svojoj opsesivnoj želji.

On, zarobljen u svojoj namjeri nije ni primjećivao kako Ona u polutami ove sobe sve više blijedi i postaje savršeni detalj sjenke koju je bacala svjetiljka sada podignuta do ispod samog stropa. Kako je boja na platnu bivala deblja, Ona je postajala sve tanja i prozračnija. Prolazili bi sati, čak i dani, a da On ženu u stolici ne bi ni pogledao. Slikao je nešto što je već znao, nešto što je iz njegove

dubine krvožedno raslo. Posljednjih dana postao je gotovo neobuzdan u nakani da već jednom i ovaj posao okonča. Posljednjih dana, Ona je sve rijeđe otvarala oči. Iza spuštenih trepavica proživljavala je, po ko zna koji put, svoju patnju. Prije nego što će načiniti posljednji pokret četkicom, sijalica se ugasi. Njena duša zatrepeni. On pride prozoru i snažnim pokretom ruke razgrnu zastor. Pa ovo nije samo Život, ovo je pravo Čudo, uzvinknuo je diveći se onome što je vidio na platnu. Kad se okrenuo prema stolici, glave zabačene unazad i mrtvog pogleda koji se zaljepio za nešto što se nalazilo izvan ove sobe, Ona je nepomično sjedila.

FAH – IDIOTU

Andela Čolak (Široki Brijeg / BiH)

Ja mislim da si ti gljiva, ne možeš obavljati foto-sintezu. Čaše su prazne, pribor je prašnjav na stolu. Žedam i noćas. U meni je još zaglavljeno jelo, neke davne posljednje večere. Već dugo tražim riječ koja ti pristaje, ali je nema. Nisi ni fah-idiot. Oni bar u nečemu briljiraju. Ti samo briljiraš u meni, jer ja to dopuštam. Snaga mi se davno izgubila, a priznam li sebi na čemu sam izgubiti ću se. Ja ću ti uvijek biti tu. Nepomična, poput Mona Lise u Louvreu (ili evo sad Dore Maar u Klovicévim). Visit ću na zidu, objesit ću se. Neki novi početak, neki novi ljudi. Neka nova lica, za neke bolje proslave. Tijelo se ne opire cijelom pakovanju čokolade. Sito je od praznine. Biljka sam. Ti miruj! Lako je tebi. Pokoru redovno izvršavam. Budi dobro, čuvaj se. P.S. Bocu vina što sam čuvala za posebne prilike, ja popila.

INTERVIEW SA SPOMENIKOM GASTARBEITER-U

Krunoslav Šetka (Konjic / BiH)

U Tomislavgrad sam stigao po službenom zadatku svoje novinske redakcije. Trebao sam napisati članak o nedavno sagrađenom spomeniku gastarbeiteru i, po mogućnosti, obaviti interview s jednim gastarbeiterom. Znao sam kako neće biti teško pronaći gastarbeiter-a u gastarbeiter-skrom kraju. Spomenik mi se odmah svidio. U zagrljaju je cijela gastarbeiter-ska obitelj: otac, supruga i dvoje djece. Dirljivo. Ganuo me je taj prizor. Mučni su gastarbeiterski životi naših ljudi koji desetljećima grade tuđe zemlje, ostavljajući kod kuće vlastite

obitelji. Kolodvor predstavlja radost ponovnog susreta i tugu ponovnog rastanka, i sve tako do u današnje vrijeme. Velika je to žrtva i odricanje. A kao da je sudbina našeg čovjeka biti gastarbeiterom. Nikada stanje u našoj zemlji nije takvo da čovjek ne bi pomašljao na odlazak, trbuhom za kruhom, kako bi lakše mogao prehraniti svoju obitelj. Kod spomenika sam se raspitivao o gastarbeiter-u koji bi pristao na interview. Odmah su me uputili na Vranu, najstarijeg živućeg gastarbeiter-a u duvanjskom kraju, koji će rado pristati na interview, jer on, ionako, nikada ne prestaje pričati o Vrankvurtu u Nemačkoj. Zanimljivo mi je bilo otkriće kako duvnjaci pored ikavice koriste i ekavicu za neke riječi. Pretpostavio sam samo za one riječi koje označavaju strane im pojmove.

Moj br'te, otrala nas tamo neimaština, pa na baustelu četeres godin', po kiši, snigu, suncu, vitru, nema kod Švabe, moj br'te, da ne'ko neće radiť, arbajť (posao) cili dan, od zore do mraka, nekad i po mraku – kad se saliva petun po svitlu, pauze po' sata, pa undan jopet arbajť, urlaup (godišnji odmor) - ima i to, ali jopet arbajť, dodi kući misec dana, o Božiću, pa undan jopet arbajť, kod Švabe ti je, moj br'te, samo arbajť, zbog toga mene ovdzi zovu Švabo, jer nikad nisam prista radiť, i kad sam otiša' u mirovinu, nastavia sam arbajť kod kuće, primam nji'ovu mirovinu, i dobro br'te, 'vala Bogu

Gledao sam velike šake toga starca kako plove zrakom, poput velikog cargo teretnog zrakoplova, koji iz Frankfurta za Split prenosi neki ogromni, teški teret na kojemu piše: fragile (lomljivo) - ne diraj, dok opisuje svoj gastarbeiter-ski život u tuđini. Žuljevite su to ruke koje ni danas ne znaju za odmor. Svi su njegovi vršnjaci već odavno pokojni, a on nije samo iz jednog razloga: jer nikada nije prestao radiť. Čim bi prestao radiť, crknuo bi kao i oni: tako je rekao: Mi smo sorta koja crkava. Mi ti, moj br'te, ne umiremo. Umire se odmoran, a mi baš umiremo od odmora. Nikad se ne uspi'mo odmorit'. Čim se ne'ko odmori, crkne. Zbog toga se, moj br'te, ja ne odmaram, niť znam, niť umi'm: ustajem ujutro u četeri, na'ranim krmad i kravu, pomuzem, pa poleti u vrt di uvijek ima nešto za poradiť, navečer dam stoki i sebi nešto za poist, a kad se smrča, idem u krevet: kad sam umoran, znam da sam još uvijek živ: kad se više ne budem moga' umorit', zna'ću da sam crka': eto ti, moj br'te.

Pretpostavljam kako je Vrane na odlascima grlio svoju obitelj upravo onako kako to uprizoruje spomenik gastarbeiter-u. Sad je ostao sam. Supruga mu je, u međuvremenu, umrla. Djeca k'o djeca, rijetko ga obilaze i rijetko imaju strpljenja slušati njegove priče o Vrankvurtu i Nemačkoj. Njenu mu dovedu samo za Božić ili Uskrš, a on bi želio da to bude znatno češće. I on bi doma iz Vrankvurta dolazio pretežito za Božić, rijetko za Uskrš, a njegova su djeca željela da to bude znatno češće. Slušao sam ga s velikom pozornošću i njegova priča mi se činila jedinstvena iako bi, pretpostavljam, bila slična svim drugim pričama koje bi, da su živi, njegovih vršnjaci pričali o svojoj Nemačkoj. Imao sam čast razgovarati sa živim spomenikom gastarbeiteru. Iako je pohvalio detalje na spomeni-

ku, na koje ja nisam ni obratio pažnju: gastarbajterski kuver i kačket, odmah je našao i zamjerku: Triba je imat' još dice! Naime, Vrane kaže kako su gastarbeiter-ske obitelji nekad brojale puno više dice, najmanje petero, i kako ovi spomenik more bit' više za mlade gastarbajtere koji tek idu u Nemačku: I nije i' sram grlit' se prid cilim svitom?! I to mu je zasmatalo na spomeniku što se muž i žena javno grle da i' cili svit vidi, a to se vazdi u nji' radi-lo potajno: Di ćeš od sramote da te cilo selo vidi?! A kad te vidi cilo selo, k'o da te je cili svit vidio. U Nemačkoj to moreš radiť, ali u selu ne smi'š, ovdzi vladaju druga pravila ponašanja.

Vrane je stalno spominjao Nemačku. Ni jednu drugu zemlju nije priznavao za gastarbajtersku. Samo Nemačku. I misli da su svi njegovi zemljaci išli u Nemačku. Kad mu netko priča da je došao iz neke druge zemlje, Vrane se odmah naljuti i više ne želi s njim progovoriti ni riječi, jer misli da laže. Postoji Duvno, postoji njegovo selo kraj Duvna, i postoji Nemačka. Sve drugo je samo puika izmišljotina jer je on izravno iz svoga sela završio u Vrankvurtu (kao u drugoj galaksiji).

Tamo se ni'ko ne bavi zemljom i stokom, moj br'te, nego asfaltom i petunom, to ti je tamo drugo svit, objašnjava dalje moj sugovornik, što si 'vako ovo napravia? što 'vako ono? pa undan: moraš gorit' moraš dolit' a jezika ne znaš, 'ko bi to sve upratia? moj br'te, otrala nas nevolja, jad i bi'da. Ali tamo mi je bilo lipo, kod firme imaš di stat' u baraki, ali ima tuševu i rešoe za kuvat', i tu sam dva'est godina živio, a a, šta misliš ti? moj br'te, k'o da je to lako!? dodi kući, dica te ne poznadu više.

Nije bilo lako, nije, tješio sam svoga sugovornika. Tek sad sam mogao bolje shvaćati svoje stričeve koji su isto tako većinu svoga radnoga vijeka proveli u Njemačkoj. Kad bi dolazili doma na urlaube, očekivali bismo od njih da nam donose poklone i daju novce. Bilo je to nerearno očekivanje; ne zbog toga što nisu imali novaca; toga su imali na pretek; nego, upravo, zbog načina na koji su ti novci bili zarađeni: krvlju i znojern.

Sugovornik je bio pričljiviji nego što sam očekivao. Kad sam mu, nakon nekog vremena, rekao da je sasvim dovoljno što sam od njega čuo i da ću, uistinu, imati sasvim dovoljno materijala za napisati opsežni članak u novinama te, također, objaviti interview, on se oglašio na moj komentar. Nije prestajao govoriti. Ja ga više nisam ništa pitao, a uskoro ni slušao, jer mi je koncentracija sve više popuštala. Navikao sam da moji interview-i traju, maksimalno, polu sata. S ovim sam starcem, koji, ruku na srce, nije imao lak život, proveo više od dva sata, i njemu, još uvijek, nije dosta. Našao Vrane žrtvu da ga sluša, govorili su seljani iza leđa kad su doznali da razgovaram s njim. Svi smo mi žrtve vremena u kojima živimo, pomislio sam. Najmanje što čovjek može učiniti za drugog čovjeka jest saslušati ga barem. Čini mi se kako je novi društveni sustav, od kojeg smo nekoć toliko očekivali, uništeno upravo to. Više nitko nema vremena ni volje saslušati drugog čovjeka. Nisam htio upasti u tu zamku, pa sam, iako na rezervi, slušao Vranu sve dok sam nije prestao pričati. Tad se zagledao u mene i samo je šutio. Njegova

šutnja me obavila poput čeličnih armatura koje je Vrane tonama prebacivao preko svojih umornih ruku. Sada te ruke drhte. Ne mogu se smiriti. Ni on se čitav ne može smiriti. Pričao bi on još satima i danima, i godinama, dok ne iscrpi sav svoj jad i osamljenost, koji su se u tuđini, poput rde na nemačkom železu, godinama nakupljali na njegovoj čistoj seljačkoj i radničkoj duši. Umjesto fotografije kod spomenika gasarbeiter-u, koju sam prvotno namjeravao načiniti, fotografirao sam se s Vranom, originalnim spomenikom gasarbeiter-u.

JET-SET-REŠT

Dražen Jergović (Zagreb / Hrvatska)

Gavro je bio prilično krupna zvjerka – i stasom, a bogami i podebljim vezama s najutjecajnijim facama. Svi su u tom malom mjestu strahovali od tog podmuklog gada. Nema osobe koju barem jednom u životu nije nasamario. Zeznuti bliskog poznanika ili rodbinu bio mu je nesumnjivo najveći od. Kako je bio izrazito komunikativan i uvijek koketno nasmijan, znao je to iskoristiti u vlastitu korist. Ženske su padale same od sebe kao pokošene, a ponekad ni on sam nije znao objasniti pravi uzrok. Tude žene i novac privlačio je poput magneta. Iako mu nitko to nije htio priznati, imao je nos za isplativ posao pa je izazivao zavist sumještana.

Odrastao je na surovom kamenjaru, škrtoj zemlji koja nije davala puno roda. Djetinjstvo je bilo teško, a život okrutan. Nakon četiri razreda pučke škole, roditelji su ga poslali u Split kako bi imao barem osmoljetku. Već je u gradu pokazivao kako će se o svemu njega prvog pitati. U Gavrinom društvu su od tinejdžerskih dana bili uglavnom stariji mladići i tek poneki vršnjak malo slobodnijeg ponašanja. Sitne krađe, ulične tučnjave, prijjetnje i naglašena prgavost ubrzo su mu priskrбилe titulu vode. Srednju školu nije nikada završio jer ga je privlačilo uvijek ono drugo. Bio je marginalac od glave do pete. Pošto mu je otac imao građevinsku tvrtku koja je u to doba dosta dobro kotirala, tako je i sina jedinca vrlo jednostavno zaposlio preko veze. Najprije je radio kao tekljič, dostavljač, ali je brzo napredovao. S imućnim ocem u zaleđu ništa mu nije stajalo na putu da ostvari svoje pozamašne ambicije. Plaća mu nije trebala jer je džeparac koji je dobivao sa strane uvelike premašivao osobne potrebe. Uz posao u očevoj tvrtki bavio se i mutnim i zakulisnim igricama koje karakteriziraju podzemlje velikih gradova. Ovdje se odlično uklopio i rad na crno je naprosto cvjetao. Mušterije su mu bile ogromni dužnici, žene sumnjiva morala i osobe kojima je trebala brza zarada. Dvokatnica na Bačvicama i crveni Maserati iz 89. -e bili su mu sasvim pristojni pokloni od njegovoga pape. Nakon majčine smrti, otac je ostao shrvan i neutješan. Sinovac je pak i dalje tjerao po svome. Prve tužbe na Gavrin račun došle su sljedećeg ljeta nakon što je pokopao i oca. Otkrilo se da je dva mjeseca ranije silovao neku šesnaestogodišnjakinju na Kozjaku. Nije boravio dugo među plavcima jer se uz jamčevinu lakše diše. Nedugo zatim preuzeo je očevu tvrtku i zaposlio još nekolicinu kompe-

tenčnih oportunisti zakona i prava. To su mahom bili prikani iz srednje škole i kasnije iz kasnoočnih društvenja i pijanki. Malo pomalo zanemarivao je građevinu i očevu ostavštinu, a sve se više bavio unosnijim poslicima. Dopremao je mlade naivne djevojke iz Ukrajine i Armenije koje su preko njega tražile izlaz na Apeninski poluotok. Nakon što ih je, jednu po jednu, naizmjenice testirao u svom velikom podrumskom krevetu, ponekad u društvu svog kompića Frule, odašiljao ih je na ulicu u potragu za zaradom. Prilično se obogatio na jadnicama koje je zlostavljao i nadrogirane maltretirao. Ni posao s drogom nije loše stajao. Preprodaja automobila je također bila vrhunska, a Gavro zaslijepljen markama i dolarima u kojima se doslovce kupao. Jahta duga petnaest metara bila je sitna riba u moru njegovih želja. Njorne je vozao ugodne balkanske moćnike po obližnjim otocima i skrivenim uvalama u potrazi za zabavom i seksom. Lovaši su to cijenili i ostavljali mu pristojne napojnice.

Očeva tvrtka je ubrzo bila pred zatvaranjem. Krah je bio neizbježan, a teret na Gavrinim plećima sve teži. Dugovi su bili ogromni, a radnici bez plaće na rubu očajja. Nije mario za njih jer je vodio drugačiju politiku – u se, na se i poda se. Trpjeli su to do neke mjere, ali ovo je ipak bilo previše. Gavro je odjednom imao sve manje pristaša, a veze izvana više nisu bile tako čvrste. Uživao je sve manju potporu, dok mu za vrat nije sjec biošvi susjed iz djetinjstva. To je bio tatin sin iz prvog braka koji se prije dvije godine vratio iz Seattlea. Ondje je stekao doktorat i postao vrstan inženjer, otac, suprug, znanstvenik i prije svega pošten čovjek. Polubrat je otkupio poduzeće koje je donedavno vodio Gavro, zbrinuo sve djelatnike, a beštiju poslao na zasluženno mjesto.

Svega jednom mu je došao u posjetu, da bi potom saznao što se u zatvoru dogodilo. Pod tušem mu je nožem presudio suprug žene koju je uveo u pakao prostitucije i pijan bacio u more za vrijeme jedne razuzdane zabave na Čiovu. Za Gavru više nitko nikada nije pitao. Pokopan je na Lovrijencu zajedno s roditeljima, premda to niipošto nije zaslužio. Okaljao je obiteljsko ime i tradiciju te postao izrod. Umrijeti na takav način sa samo 37 ljeta ravno je čudu. Pravda je ipak zadovoljena, a sreća je jedino to što iza sebe nije ostavio nikoga. Tako je i najbolje jer ne bi bio dobar uzor nasljednicima. Da se kojim slučajem dodjeljuje Nobelova nagrada za pristupnike prve vrste, zvala bi se po Gavri.

LJUBAV U MRAKU

Emil Gebeješ (Donja Dubrava / Hrvatska)

Zbog čega smo se okupili večeras ovdje? Da igramo karte, ili vježbamo govor, ili jednostavno pijemo? Slušaj lavež psa koji klizi kroz hladnu noć, polagano prolazeći kroz kapljice snova kao obećana ljubav koja dolazi na početku smrti. Ima li smisla ili bi trebalo imati smisla? Ne znam. Nije li to zapravo ono najljepše, najsladše? Neznanje? Iskreno ne znam. Jesi li spreman za povratak u crnu šumnu?

Bilo je to troje veoma mladih ljudi koji se pijani

penju starim metalnim stubama, pijani u potrazi za nekim drugim danima, u potrazi za nekim drugim ljubavima. Ne bih želio nikoga pojedinačno imenovati, ni bacati trulo blato po njihovim ionako već podosta sjebanim ugledima, recimo samo da su bili pijani u savršenoj mjeri, savršeno pijani. Visoko inteligentni, mladi, pijani, slomljeni, genijalni. Polagano uz zvukove teških udisaja, škripanja metalnih stuba i vatreni lavež bijelog psa doklizi su do kraja stepenica za raj, ili pakao, nisam sasvim siguran. Bila je to soba u potkrovlju davno napuštene automehaničarske radione, soba sa crno-bijelim zidovima uređena za samo jedan cilj-teško opijanje prokletih i zaboravljenih genijalaca. Nešto poput praznog šatora u pustinji, usamljeno mjesto koje odvaja od trivijalnog svijeta i uvodi u čaroban svijet bez sranja, bez preseravanja, bez trivijalaca. Da, bez tih prokletih trivijalaca koji zombijaju po napuštenim ulicama nekad davno lijepe majke Zemlje. Veoma lijepa soba, s krevetima, energijom, stolovima, šankom i naravno cugom. Zapravo, što je čovjek bez cuge? Još samo jedna prazna boca crnog vina. No, usredotočimo se na naše super junake, mladić, djevojka i još jedan mladić. Ovaj treći mladić je samo sporedni lik u ovom cirkusu razbacanih riječi. Ne znam zašto ga uopće spominjem, možda zato da popunim ove prazne redove koje valja popuniti sada kada još nisam sasvim skrenuo s uma. I to će se jednog dana dogoditi, samo se nadam da će padati ona tiha kiša. Volim kišu. Ali ovo prvo dvoje, mladić i djevojka, oni su glavni nositelji ove priče kojom popunjemo ove prazne redove u još jednoj usamljenoj noći. Dvoje mladih genijalaca koji se tako savršeno uklapaju jedno u drugo, kao da jedna duša živi u njihovim tijelima, kao da su njihova tijela jedna duša. Polagano prolaze kroz tamu sobe za opijanje, sjedaju na stari prašnjavi krevet i tiho šapuću nerazumljive riječi koje samo njih dvoje razumije. Dok drugi mladić pali svijetlo na starom akumulatoru, ovo dvoje već leži zagrljeno na starom prašnjavom krevetu u ljubavi, u smrti, u cugi. Shvatio je da je suviše, kada je dvoje samo trebalo bi i ostati sami. Uz neki smiješni kretenski izgovor otišao je usudret vlastitoj sudbini. Pametan mladić, pijani mladić, slomljeni mladić.

Usredotočimo se sada na ovo dvoje zagrljenih, jednostavno zamisli jedan stari prašnjavi krevet i na njemu dvije osobe, jedna je ljubav, druga je ludilo. Nema ničega oko njih, stvari oko kreveta jednostavno izbrisi sa slike one nisu važne, one nisu potrebne. Jedan teški drhtavi pokret ruke i svijetlo je ugašeno, vrijeme je zaustavljeno jer sada u ovom trenutku vrijeme nema nikakvu ulogu, vrijeme ne postoji. Sada kada si sa slike izbrisao sve nebitne stvari ostaje samo jedan stari krevet zarobljen u tami i obrisi dvoje ljudi zagrljenih u vječnosti. Pa čuj, ne znam dali je ispravno zvati ih ljudima, oni su nešto puno više od ljudi, oni su neka vrsta palih bogova osuđenih na nesreću i borbu protiv trivijalnog svijeta. Oni su savršeni jedno za drugo, oni su božanstvo u zagrljaju tople ljubavi u hladnoj ljetnoj noći kada nema zvijezda. Sada kada si uspio stvoriti tu sliku Boga i Božice u ništavilu kada ne postoji vrijeme izbrisi zvukove i

sve riječi i misli koje ti jure autocestama tvog uma, koje se sudaraju jedna o drugo i izlaze ti kroz oči i usta. Slušaj šapat dvoje nesretnih koji su pronašli dugo iščekivanu sreću u zagrljaju.

-Uplašena sam, i ja se također bojim ljudi i njihovih smicalica. Svih tih kretana koji misle, a zapravo su mrtvi.

-I mi ćemo umrijeti, znaš to zar ne?

-Naravno.Kako bi ti želio umrijeti?

-Želio bih umrijeti ili u zagrljaju voljene osobe ili pijan za šankom od zastoja ovog mog crnog srca. Što je zapravo dobro, kada ostariš možeš svojim unucima pričati priče o meni, možeš im pričati kako si me upoznala i kako si se opijala s jednim od posljednjih genijalaca.

-Ne bih rekla, mene će najvjerojatnije pregaziti automobil.

-Zašto tako misliš?

-Ne znam, jednostavno imam taj osjećaj.

-Da, ovo je lud svijet.

-Sjebani svijet, ponekad sam sasvim uvjeren da ovo nije naše vrijeme ni naše mjesto.

-Potpuno se slažem s tobom. Naš dom su vječne zvijezde i palače ljubavi.

-Znaš što? Zaista mi je lijepo razgovarati s nekim s kim imam toliko toga zajedničkog.Ali nije sve tako jednostavno.

-Znam, naša ljubav je neostvariva, osuđena na propast i slom. Naše duše će živjeti na nekom ljepšem mjestu, u neko ljepše vrijeme.

-Zašto smo se uopće rastali? Zašto smo se razišli? Ne želim otići..

-Ni ja.. Ni ja..

Toliko je puteva za povratak kući, toliko je nesreća koje nas hvataju za ruke u želji da nas zagrlje i odvedu u ludilo. Vratimo se sada na onu sliku od prije, vratimo se kraju kada vrijeme ponovno teče iako zapravo ne postoji. Ludilo je najbolja prijateljica najvećih, zbog toga volim nositi crne naočale. Tek toliko da sakrijem ludilo u mojim očima. Možda ćeš pomisliti da sam histeričan, ili čak štoviše sebičan, ali nikada ne bih sam sebi oprostio da mi ukradu ovo moje ludilo koje me hrani i njeguje u ovom kozmičkom kaosu koji poput žive zvijezde gori u dubini mojih očiju sakrivenih iza crnih naočala. I vrištanje šarenog leptira. Vratimo se korak natrag (ili naprijed?) na sliku starog prašnjavog kreveta s dvoje isprepletenih božanstva, vrijeme ponovno pada u crni ponor, i ruka Božice tapka u mraku bezuspješno pokušavajući upaliti svjetlo. Da, zaboravio sam ti reći da slici dodaš zvukove koje si izbrisao nekoliko redova prije. Božica vodi borbu s bezobraznim mrakom u potrazi za prekidačem od dosadnog svijetla, samo jednom Božanskom rukom vodi borbu dok drugom pridržava glavu usnulog mladića. Zvukove koje možeš razaznati, ako to dovoljno jako zaželiš su nervozno lupkanje nježnim prstima po starom akumulatoru i tihi, ali veoma zadovoljni udisaji i izdisaji mladića koji je pao u san nirvane u zagrljaju Božice. Divlja ljubav.

Osjećaš li kako sekunde prolaze i postaju samo dio povijesti? Kada sam danas ustao iz plavog kreveta nisam ni pomislio da će moj život postati dio povijesti (ili budućnosti?). Mladić još uvijek

spava i proživljava nirvanu na mekom, nebeskom tijelu Božice i ona još uvijek pokušava pobijediti mrak i pridobiti dosadno svjetlo u svoju vlast. Trenutak. Stepenice za vječnost. Nježni prsti su napokon pronašli prekiđač, Božica je pobijedila tamu i bi svjetlo baš kako je i neki tamo kreten na nebu rekao. Dosadno svjetlo se lijeno kretalo po sobi te napokon svojom dosadom obasjalo cijelu crno-bijelu sobu s dva velika znaka mira. Božica je polagano ustala sa starog prašnjavog kreveta pri tome dobra pazi da ne poremeti nirvanu umornog mladića. Uspjela je. Je li uspjela? Kada su se njezina dva bisera u očima privikla na dosadno svjetlo, pogledala je u lice usnulog mladića, božanski se nasmejela i okrenula se izlazu. Da, ali nije li svijet samo jedna velika sjebanu rupa puna laži i nesreće? Kada je Božica okrenula svoju lijepu glavu prema izlazu, svojim oceanskim draguljima ugledala je nekog mladića odjevenog u crno s crno bijelim starkama (da, starkama boje zidova) kako bez riječi sjedi na krevetu do njihovog starog prašnjavog kreveta. Naslonjenog na svoja vlastita koljena, igrajući se povećim kuhinjskim nožem. I taj njegov pogled, te ludačke oči koje zure u dva oceanska dragulja. Bez nade za spas, ili šanse za povik, ili za oprostajne riječi, crna spodoba lagano i tiho skoči na Božicu. Jednom rukom joj začepi usta, drugom joj probije čisto srce. Planirao je to, želio je to. Nekoliko trenutaka borbe, nekoliko trenutaka oprostaja bez riječi i dva oceanska dragulja su ugašena. Trenutak koji nije bio predviđen, trenutak koji se nije trebao dogoditi, trenutak kada se vrijeme ponovno zaustavilo i počelo plakati. Položio je tijelo Božice na hladan pod i ugasio dosadno svjetlo. Sve je bilo isplanirano, sve je bilo gotovo. Legao je na stari prašnjavi krevet te zagrlio usnulog mladića.

Stušaj lavež psa koji klizi kroz hladnu noć, polagan prolazeći kroz kapljice snova kao obećana ljubav koja dolazi na početku smrti.

LJUBAVNA TRILOGIJA (O JEDNOJ MLADOSTI)

Marija&Miro Naletilić (Široki Brijeg / BiH)

kolovoz 1993.

U vrelini ratnog meteža, desetogodišnje djevojče potražilo utočište od zastrašujućeg svijeta pomahnitalih voždova unutar svoja četiri zida. Sklupčana duboko između majke i bake zuri i ne trepće pred malim ekranom- između Gardijade i programa Za slobodu je san ljetne noći odmijenio ljubici Sjaj u travi.

Unatoč pobožnoj pozornosti, dvosatni bijeg od stvarnosti u crno-bijeli svijet strasti ne donosi odgovore na nebrojene intimne dvojbe najmlađe gledateljice. Zašto ljubavlju opijena, no odveć krijeopsna Natalie Wood odbija nasrtaje neodoljivog Warrena Beattyja? Što je lažni moral, a što iskonska strast? Zašto pregršt rupčića nije bio dostatan da zaustavi bujicu što se stuštila iz očiju dragih bića pored nje?

Bilo je dana kad se sve činilo kristalno jasnim, no ovaj zasigurno nije bio jedan od tih. Ostalo joj je

nedokučivo i zašto je odraslima prava ljubav bolna i teško dostižna, ali se potajice nadala da će joj godine pred njom donijeti preciznije odgovore.

kolovoz 2003.

S kovčezima prepunim ambicije i snova, već punoljetna studentica obrela se nasred autobusnog kolodvora najljepšeg grada na svitu, nevoljko mijenjajući sigurnost rodnog kraja za izazov osvajanja novih obzora. Knjiga je postala njezina nova najbolja prijateljica uz koju će jedne samotne večeri upoznati, zavoljeti i oplakati Ljubavnu priču. Bilo se lako poistovjetiti sa slobodoumnom Ali McGraw, slabom na ulete naočito, k tome i dobrostojećem Ryana O'Neala. Njihova priča nije ustuknula pred socijalnim barijerama, žustro se oglušila na „razborite“ roditeljske savjete. Tobože je kucnuo čas oživotvorenja prpošnih djevojačkih snova s Gospodinom Savršenim u glavnoj roli, no snovi su jedno, a java nešto posve drugo- ako je vjerovati klasiku.

Moraju li tjeskobne misli i bojazan od novoga sutra uvijek sve pokvariti? Jesu li nezaobilazne nevolje u raju, i zašto neke stvari počinjemo cijeliti tek kad nam počnu izmicati iz ruku? Ah, nitko ništa ne zna!

kolovoz 2013.

Dok neki novi klinci sviraju noću pored rijeke, jedna žena premetava film svojih prvih trideset ljeta: bilo je tu i sjaja u travi, i sladunjavih ljubavi „većih od života“, buntovništva s razlogom i bez njega... Sada joj je sve to davno prošlo vrijeme, svjetlosnim godinama daleko.

Premda niti jedan važan protagonist njezine mladosti neće postati statist čije se scene izrezuju u montaži, u kadar se iznebuha, polako ali sigurno ušetao novi akter. Ne raspolaze uglancanim porcheom Jamesa Deana, luksuznom vilom na Azurnoj obali Johnnija Deppa niti bankovnim kontom Toma Cruisea. Ipak, za razliku od ispraznih voštanih figura s celuloidne vrpce, ovaj nesavršen, ali punokrvan lik danomice svjedoči da ona i on imaju odgovor na svako, pa i najzamršenije pitanje.

Jasno im je sada da je ljubav svakidašnja prijazna koketerija, argumentirano laskanje, obostrano sebedarje. Zaziru od malogradanskih klišeja, nisu taoci prolaznih hirova, svaki jaz lako će premostiti jer znaju da je kompromis- drugo ime za ljubav.

P.S.

Ovo jest hepiend za trilogiju jedne mladosti, no plavooka curica s početka priče, sada lišena krivih nadomjestaka pravoj ljubavi, šapuće da najljepše prizore s dušom tek kane odigrati...

NEKA, JA ĆU!

Nikola Bačić (Neum / BiH)

Meni bijela i tandžarina.

Meni kraća s dva vrhnja i kola.

I donesi neke novine samo da nije Jutarnji.

Okrenuo sam se lagano na petama i krenuo s praznom tacnom prema šanku.

Viši momak, zvati ću ga odsad Bijela po njegovom omiljenom toplom jutarnjem napitku izvadio je iz džepa uskih hlača Marlboro i ključ od auta. Nisam sa šanka mogao vidjeti koji je auto u pitanju ali po mojoj slobodnoj procjeni riječ je o „švabi“ novijeg godišta. Nije ni bitno. Primjećujem pizdarije. Pripalio je cigaretu i okrenuo se prema šankerici Mersihi i meni da vidi dokle smo došli sa procesom puštanja vrele vode kroz filter od samljevenih zrna kave u bijele porculanske šalice i otvaranja hladnih gaziranih napitaka otvaračem poznatog proizvođača piva.

Dvije šalice, veća i manja na dva tanjurića sa pridruženom dodatnom opremom prema narudžbi, po dvije vrećice šećera sa logom kafića, po dvije plastične žličice, vrhunac ljudske evolucije, stvarčice za čiju je proizvodnju potrošeno pun kurac resursa, od nafte izvađene iz utrobe zemlje do silnih procesa prerade sirovine u plastiku, oblikovanja plastike u žličicu u nekoj tvornici tko zna gdje do slaganja hrpe identičnih žličica u velike kartonske kutije pa ukrcavanje na kamione, sve dolaska u naš kafić, stvorene za jednokratno miješanje kave i sudbinu zagađivača zemljine površine u idućih, čini mi se da sam nekada u nekoj „jeste li znali“ rubrici u nekim novinama pročitao 300 godina potrebnih za razgradnju (plastične vrećice su bile u pitanju ali računam da su svi ti jadni jednokratni plastični predmeti osuđeni na isti pokoj vječni) kad smo jednostavno mogli oprati metalni ekvivalent toj istoj nesretnoj žličici.

Dvije čaše sa ledom i dvije orošene povratne staklene bočice kapaciteta 0,25 litara Mersiha je pedantno posložila na svoju metalnu tacnu ili ako baš inzistirate - poslužavnik. Sve sam to na jednoj ruci odnio do visokog stola za kojim su sjedili Bijela i Kraća (ne znam zašto, valjda je profesionalna deformacija, uvijek ljude zovem po piću koje piju) Bijela je pušio cigaretu i nešto pričao a kraća je nezainteresirano kimao glavom i prelazio prstom po tabletu. Malo sam ih bolje promotrio dok sam spuštao narudžbe na stol ispred njih. Sjetio sam se da sam zaboravio novine pa sam brže bolje otišao po 24 sata, možda zvučnim snobovski ali po frizurama su djelovali kao njihova ciljana publika. Odložio sam novine na stol ali nisu djelovali previše zainteresirano, Bijela je izvadio smartphone i nešto tipkao po njemu.

„Hajde dobro“ pomislio sam i vratio se do šanka gdje me je draga kolegica natočila čašu kole iz trgovine, sve što bi nedostajalo na inventuri gazda je skidao narna od plaće pa smo se uglavnom oblokavali kavama koje smo smjeli konzumirati u neograničenim količinama i sokovima iz plastične boce od dva litra.

Bilo je jebeno vruće i hladna kola mi je dobro sjedala. „Mogli bi ovi ostavit štagod baje“ prekinula je Mersiha moj tok misli. „Ovakvi nikad ne ostavljaju, barem ne muškima, znam taj tip likova. Svečano se obuku, lakosta, tomi hilfiger, ajfoni, mercedesi, bernveji, kupljene diplome, kurčenje sitne balkanske pseudoburžoazije našalost lišene svakog šarma i ubijaju moral naša poštenim zaposlenicima S.U.R.-ova diljem svijeta. Sve sam to već sto puta doživio.“

Pristojno sam ih ignorirao i obratio više pažnje na druge goste.

Popušili su još po cigaretu i polako krenuli ustajati sa stolica. Krajičkom oka sam upratio gestu kojom me Bijela poziva da mu naplatim. Izvadio sam veliki kožni novčanik iz zadnjeg džepa traperica i krenuo prema njima, polagano bez žurbe.

„Koliko smo ti dužni majstore?“ pitao je Kraća. „Tri i tri- šes plus dvi i jednu ipo, devet ipo, molit ću lijepo.“

Bijela je izvadio novčanicu od dvjesto i svečano je pružio prema meni.

„Momci da nemate slučajno šta sitno, nemam ti za razbit dvjesto“

„Neka, ja ću“ ubaci se Kraća.

„Očeš kurac“ odvrati bijela.

„Eto, ti ćeš“

„E, pa oču“

Ton glasa im je već postao zabrinjavajući. Često se hvalim bogatim konobarskim iskustvom, čak sam jedne godine u Dubrovniku vidio jednu estradnu zvijezdu kako šmrče kokain sa penisa druge estradne zvijezde u WC-u kluba u kojem sam radio ali ovakve bolide još nisam posluživao.

Vidio sam da će biti sranja pa sam se odmakao taman kad je Kraća uzeo novčanicu od bijele i poderao je pred cijelim kafićem. Za stolom do njihovog počela je plakati beba koju je mater donijela na sat-dva trač partija sa mlif prijateljicama. Okrenuo sam se prema Mersihi i pogledom joj objasnio da se skloni i da zove muriju jer će bit sranja.

„Nije meni do para prćin ti issa nego neš ti meni platit kavu kad sam ja reko tebi platit kavu“ galamio je Bijela.

Kraćoj je to očito diglo tlak pa ga je zavalio šakom u nos.

„Bog te jeba, misliš da si bolji od mene što ti se čaća više nakro u ratu jebali ga šleperi!“

„Prćin ti mater, ja ću platit ili neće niko izać živ odavdel!“

„Oš to vadit utoku uusta ti se naserem“

„Oču, i da znaš da je napunjen“

„Pičko ja na šake ako smiješ!“

„Jebi bogal!“

„Jebi ga ti“

Policajac je otvorio vrata kafića i u tom trenutku svijet se zaledio. Cirka 12 glava, 24 para očiju istovremeno je pogledalo u golobradog policajca, po mojoj slobodnoj procjeni starijeg jedino od bebe koja je još uvijek plakala i po godinama tu negdje s Mersiham koja je lani maturirala.

Značka je srećom odradila svoje pa su njih dvojica zaustavili najgluplju svađu kojoj sam ikad prisustvovao.

Ajmo momci, sa mnomo do stanice.

„Znaš ti ko je meni čaća?“

„Boli me neka stvar, uhićeni ste zbog remećenja javnog reda i mira, pročitao bih vam vaša prava ali tek sam završio akademiju pa ih baš ne znam napamet“

Mersiha je umirala od smijeha iza šanka ali je rukama pokrila usta da drot ne čuje.

Polako ih je izveo nakon što su obećali da neće radit probleme. I policajac i Mersiha i ja i svi gosti

su znali da će likovi jednostavno za sat-dva išetati iz postaje kao da se ništa nije dogodilo.

„Platiše li ti na kraju?“ upita me Mersiha.

„A u kurac, ode cener s plaće. Još kad gazda zaračuna razbijene boce, čaše i šalice ima izać i na cvaju.“

Krenuo sam čistit za njima kad sam na podu spazio facu Ive Andrića. Pola novčanice od dvije stoje. „Mersiha, aj po selotejpi!“

MOJ ŽIVOT, MOJA STVAR

MISLAVA ZUPPA RAŠIĆ (Split / Hrvatska)

-Udahnite duboko na nos, osjetite kako vam se pune pluća zatim trbušna šupljina. Sada izdahnite na usta polako, ali temeljito čitav zrak iz tijela. Osvijestite stopala, zglobove, potkoljenice, opuštajte čitavo tijelo. Kako tijelo labavi tako pokušajte osloboditi vlastite misli, sve što vas mora ostavite daleko od sebe i uživajte u relaksaciji.

-Pelene, vlažne maramice, sokići, čaj u granulama, hmm što bih još trebala kupiti?

Čitavo vrijeme razmišljala je o obavezama ne mogavši se prepustiti opuštanju prilikom sata pilatesa. No svoje obaveze i misli nije pojmila kao prokletstvo ili vječni križ na ledima, dapače one su bile dijelom nje, njezina svakodnevnica i život koji je živjela najbolje što je mogla.

-Sada ponovno duboko udahnite na nos i izdahnite na usta. Eto. Gotovi samo za danas, veselo je komentirala trenerice Antonia.

Pljesak se prolomio dvoranom i ostale su se žene krenule razilaziti.

Skupljala je ručnik s prostirke i napola ispijenu bocu vode nasilno ih gurajući u ruksak. Na izlazu je uskočila u buce i zaputila se prema parkiranoj autu.

-Shit, opet ogrebotina, šta nitko danas ne zna parkirati kako spada, jebemumater!! Ljutito, ali poglasno promrmrljala je u ozeblu bradu, zalupivši vratima od auta kao da će taj čin umanjiti štetu nove ogrebotine na njezinoj ljubljenoj tamnoplavoj Alfi.

Vozila je glavnom ulicom na putu prema kafiću u kojem ju je čekala prijateljica. Radovala se tom susretu, dapače čekala ga je ko ozeblo sunce. Ninu nije vidjela malo manje od pola godine, iako joj je bila vjenčana kuma, a ona njoj krizmana, otkada je Kike dobila dijete to dijete je magično postalo filter za određene ljude u njezinom životu.

Sada su se nalazile da joj Nina priopći sretnu vijest o iščekivanju prinove, za koju je ona već znala da postoji zahvaljujući prijateljičinoj lajavom majci. Kalkulirala je, od semafora od semafora način na koji će reagirati na "novost": zabezeknuto, ushićeno, cinično, s razumijevanjem.

-I tako trudna sam.

-Znam. Rekla je tvoja stara mojoj, a moja stara meni.

-Jebem joj mater, svima je rekla, svima jel me čuješ, nema osobe kojoj je moja trudnoća novost, ko da pričam o lanjskom snijegu u Splitu.

-Ajde Nina, hoće li te utješiti ako odglumim odu-

ševljenje kao da to nisam očekivala čuti?

-Ne pizdi, sve mi je pokvarila.

-Lijepo sad je ti nemoj pozvati na vjenčanje. Bit će vjenčanja zar ne?

-Hoće, da, mislim valjda, još me nije zaprosio, službeno jelte.

- Super ste mi vas dvoje, vrlo spontani. Podosta nalik na muža i mene.

-Sjećaš se kad je 3 tjedna od saznanja da sa trudna kleknuo usred dnevnog boravka sa sendvičem u ruci punih usta. Još mi zvoni u glavi ono njegovo: "dobro oš se ti udat za mene?" samo mu je falilo nu na kraju toga.

- Daaaa tako je, to su bila tri tjedan koja si ga sustavno zlostavljala jer te zaboravio zaprositi, a krenuo je s pripremom vjenčanja.

-Aha, konj jedan. Dobro staro romantično prošernje me mirmoišlo. Nadam se da tebe neće. Slegnula je glavu razvivši simpatični osmjech u samom kutu usana. Rado se prisjećala toga perioda u životu iako je tada mislila da se nehotice pretplatila na mnoštvo vožnji ringišpilom. Dvije crtice na testu za trudnoću, još jedan semestar fakulteta, diplomski rad u nastajanju, kolokviji, seminari, vjenčanje, sve u jednoj godini, godini koju niti jedna druga godina ne može nadmašiti, jednostavno je bila previše značajna.

Sada je kao podsjetnik na to vrijeme imala zvrkicu plave kose i tamnih očiju, osmijeha koji vrijedi više nego sva bogatstva svijeta. Ta silha pred očima davala joj je do znanja da će joj Doris, uskoro, ponovno ući u život. Ljudi koji imaju djecu razumiju druge ljude koji imaju djecu i to tako treba biti. Kada je bila mlađa uvijek se iščuđavala kako njezine druge prijateljice koje imaju djecu, a ona ih tada nije imala niti u planu, s njom više nemaju ama baš ništa zajedničko. A, praktički sekundu prije nego im je roda donijela tu vrtoglavu životnu promjenu zajedno su osvajale svijet. Postavši majkom neke je stvari odmah ukapirala, i iskreno od tada je puno mirmije živjela bogatija za još jednu životnu mudrost.

NJEŽNI OKUS NJENIH USANA

Admir Delić (Tojšići / BiH)

Juče sam se vozio taksijem u kojem se raspravljalo o popisu stanovništva, zelenim beretkama i govedoj zimi koja nas čeka u četvrtom mjesecu ove godine, tamam nakon babijih huka. Naravno, čim sam ušao, vozač me je opomenuo da se ne "guzeljam" jer su nova sjedišta. Iako sam rekao da se ne vrpoljim, podsjetio me na moju prekomjernu težinu i "mačkovu glavu" koja bi mu mogla izlizati plafon. Onda me je ponudio žvakom, zapalio cigaretu otpuhnuo dim i pitao za vremensku prognozu. Radim u medijima, napomenuo je, pa bih trebao znati dugoročni raspored oblaka i sunca. Vrijeme je varljivo, ustvrdio je, uvijek na početku godine, naročito kad se babe uzjebu sa hukama.

I tako je počelo moje putovanje iz Kalesije ka Tuzli. Mučno, skupo i drndavo. Njegov auto je vidio boljih dana. On sam je zapamtio bolje dane dok ja

svoje još nisam doživio. Bili smo idealni kompanjoni za dugačak put.

Uglavnom, on je pušio cigarete, jednu za drugom, ja sam motao slušalice i gurao ih u torbu, u poseban odjeljak gdje inače čuvam krst koji mi je poklonila sestra. Za razliku od mnogih dosadašnjih, očekivao sam dosadno i mirno putovanje. Bez mnogo priče. Ali, dok smo se kotrljali cestom, u susret nam dođe nekakva žena širokih kukova. Skromno pomislih da bi mogla uzjahati ulješuru pa se malo postidih. A vozač se lecnu.

- Mm - izvadi cigaretu iz usta - gledaj kurvju što se ljulja.

- Što je zoveš kurvjom?

On povuče dim pa slegnu ramenima.

- Vidi joj nogu, nema ko to nije uzjah'o.

- Možda je takva od malena?

- Jašta je, znam je ja iz škole. Ona je prva krenula s tim, zbog nje sam ja i poč'o pušit.

- Na misam mislio tako...

On se okrenu.

- Jebi ga care, šta si konto?

- Pa mislio sam da je imala takve noge od malena.

- Ma jok ba. Vidiš ti to - on pogleda u retrovizor

- razvaljena je ona k'o baglama. Znam je ja ba od malena. Kad smo bili mesčini sedmi il' je bio osmi razred, ona je ukrala od oca cigare, donijela u školu. To ti je bio događaj. Mi smo do tad dumali svilu u žitu, sad kad se sjetim dobro da se nismo otrovali, koliko sam ja to puši, vazda mi se mantalo pred očima a tri put mi mrtvi ded izlazio na oči.

- Jesi ti bio siguran da je to bil svila?

- Jašta ba, nije tad bilo ovih droga. Bio mak, al bilo skupo to u pičku materinu. Svila ba znala čojka ušit, pa ja se sjećam u ratu nije bilo duhana, ono malo što se prošverca na liniji, mi i Srbi, mi njima ovo oni nama ono, ja nisam pušio ono lišće, oči mi pokrvačile al dok nisam od Srba uzeo duhan, nisam se nakalemio opet na svilu.

- Čekaj, u ratu ste mijenjali duhan?

- I šecer i svašta nešto. Ma jebiga, i mi sirotinja i oni sirotinjah, daj šta daš. Odeš na ledinu, razmjerniš, praviš se da ništa nije bilo i čao. Uglavnom, ona je tad donijela cigare. E hljebe dragi, to ti je bilo ko s judge na genšera. Dobre bolan cigare bile, jes da je nju otac iskajšo, al opet je ona to donosila.

- I tako počelo?

- Jeste - neki čovjek nam mahnu da stanemo - čekaj sekundu.

Zaškripaše kočnice.

- Jel ideš u Hrasna?

- Jok, za Tuzlu. Hoćeš da te odvučem usput. Jel se tebi žuri - okrenu se i pogleda me - jel visorja?

- Ne.

- Ajde matori ulazi.

- Neću ba za Tuzlu.

- Pa de ćeš? U Hrasno?

- Ja.

- Pa odvuču te.

- Ti hoćeš u Tuzlu.

Taksista zakoluta očima.

- Hoćeš u Hrasno? Sjedaj!

Matorac se sagnu i pogleda unutra.

- Al ja moram na prvo sjedište?

Ja virnuh vani. On je blijedo gledao u mene.

- Zatvori vrata - mirno reče vozač - nek ide u tri pičke materine.

- Pa de, proći ću ja nazad.

- Nećeš. Nek jebe nekog drugog.

I nastavismo put.

- I šta bi sa cigarama?

- Aha - sjeti se on - pa donosila je to ona. A znaš kako je u to doba, prve cure bile, ono fatat se malo iza škole. I tako. Uglavnom, išlo je nas iza škole do sta, sjedili, pušili. Ahmo jednom donio rakiju. Jebi ga, djeca bili. E, ona ti je bila tad cura i po, dobre noge i velike sise. Pa svaki bi nastavnik kod njene klupe stao, jebem li ga ako je Zoran nije naguzio. Ona vazda nosila majice od matere, to je ispadalo napolje. Ali hajde ti budi mazlum pa probaj ufatit. Jednom je onaj, jebemli ga, zaboravio sam ime, ufatio je za lijevu sisu. Odvalila ga je šakom da nije sebi mogo doći po sata. Čitav dan se umivao. Nasimjah se. Pokušah zamisliti scenu.

- E - nastavi on - jednom smo samo nas dvoje pušili iza škole. Nisam ja imo para, al sam taj dan ukro od djeda motalicu i duhan pa nam motao karnaru cigara. Uglavnom, nije to kurcu valjalo, pa sam je pitao da mi da jednu svoju. A ona kaže, more, ako ćeš me poljubiti. Ja se usro živ. Ali opet mi drago. Hajde de, navalem ko mutav i ujedem je za usnu, prepo se ba, djete je ba ona čitava žena. Ona me odgurne i kaže de polako, što si zavro. Pa ne znam, kažem, nisam nikad to znao. I nekako ja to izvedem i sjebem se. Ja ti jaranje, nisam da ne lažem imo nekakvih žena oko sebe, ali sam zapamtio njena usta. Znaš li ti bolan kako je to bilo mehko, nježno... lijepo.

I zamisli se moj vozač. Onda otrese pepeo pa zapali novu cigaretu.

- I drugi put, ostanemo sami, ja sam kasnije skonto da je to namjerno. Pokaže ona meni sise - otrese pepo opet pa uzdahnu - brate slatki, znaš li ti koliko je to i kakvo bilo? to je bilo orgomno čojče. A mehko. Isto puding, sad nešto kad skontam. Drhti kad se dotakne. Čim je ona skinula majicu, kod mene mokre gaće. Oteo se miško.

Meni je to bilo smiješno. I njemu, doduše.

- Ali usta moj družje... kako je to slatko bilo.

- Pa nemoj je onda zvati kurvjom blagonaklono rekoh - vidiš da imate lijepih sjećanja.

On me mrtvo pogleda.

- Znaš li ti što je ona kurva?

- Zašto?

- Zato što se sa mnom ljubila, i ja sam joj moto cigare kad nije imala, i piso zadaću i crt'o a ona se jebala sa onim irfanom, jebo je on da je jebo. Još tad.

Suosjećao sam sa onim dijelom o crtanju.

- A to nisam znao...

- Nisam ni ja. Meni je pokazala sise, njemu je dala pičku. Više puta. Ja sam, subotom tetki nosio mlijeko. I jednom ja da skratim put, krenem kroz žito i čujem neku graju. Dahće neko. Provirim, vidim Irfana na njoj, taslači je u mog oca žitu. Nisam ba vjerovo, mesčini da sam i plako. Odnese mlijeko, vratim se, oni sjede, puše one cigare što sam joj smotao, i dedova tabakera. pričaju, smiju se. Priča mu ona z mene, kako sam glup, kako mi je samo pokazala sise i kako sam svršio namah. I ja,

izvadim jedan kukuruz i zafrljačim ga pravo Irfanu u čelo. prevrnuo se ko prase. Ona vrisne a ja nagarim kući. E što sam se isplakao te večeri u životu, pa ja ti bolan više nisam ni mogao plakati u životu. Ni kad mi je mater umrla. Eto. Presušilo hamani.

- Jebi ga...

- Jeste. U jutro ja dođem u školu. I zovne ona mene da idemo poslije časova iza škole i ja je samo pogledam. Prvo sam je htio pljunuti, ali samo sam gledao u nju. I gledao, dok valjda nije skontala. Prošlo je dosta vremena, ali ja više nisam sa njom pričao i vidjelo se da joj to smeta. Pošla mi je vratiti tabakeru. Ja joj rekoah, to sam ti poklonio što mi to vraćaš. I udala se ona za Irfana kasnije. U njeg je otac imo para kamaru al je on bio go kurac od čojka. Taj ti ništa nije znao raditi, na kraju, varao ju je, a i ona njega, pa su se i sastavili. Eto je sad, sarna. Slegnuh ramenima.

- Nije ni njoj život bio med i mlijeko.

- Pa nije, al znaš šta je meni najgore sad.

- Šta?

- Što bi ja nju, nako klimavu opet oženio. Samo radi onih usta.

OSOBA I ČOVJEK

Dražan Surtov (Prijeđor / BiH)

- Vi ćete, naravno oprostiti onome koji čuti,

izgovorio je ove riječi poluglasno i napustio prostoriju. Ljudima koji su to čuli nije bilo jasno i pitali su se o čemu to ovaj sad govori. Iz čistog mira i usred rasprave o opasnosti od uništavanja šuma u Brazilu, dugog i istrajnog iznošenja činjenica i činjenica jasnih i bistrih poput vode u planinskim rijekama, čovjek je prsto osjetio da čuti i da o tome nema ništa da kaže, svima se ispričao i napustio ih. Ipak, jedna osoba zelenih očiju imala je uvid u svemir ovog čovjeka i shvatila je zašto je on otišao. Za trenutak tišine i zbuñeno-sti svih prisutnih ona se borila da sakrije to svoje iskustvo. Propast šuma u Brazilu koje su imale boju njenih očiju bila je njen posao i njen svemir. Žestoko se raspravljala sa svima prisutnima koji su imali motorne testere u rukama, a čiji svemiri su bili nemiri. Osjetila je u trenutku da joj nedostaje njegovo čutanje.

- Oprostite, odmah se vraćam, rekla je i napustila prostoriju, nadajući se da će ga sustići. Van te prostorije bio je mrak. Uzalud je osoba širila svoje zelene zjenice, uzalud je dozivala njegovo ime ispruženih ruku. On nije htio ni da postane svjetliji od mraka; ni da je dodime, iako je to najviše želio; ni da govori, ni jednu jedinu riječ, iako je njegov jezik sadržavao samo jednu jedinu riječ, samo onu koja je sadržavala slova njenog imena i nju je izgovarao i kada je srećan i kada je tužan, njome je sve objašnjavao, njome je prijetio i komunicirao sa drugim ljudima i svi su ga uvijek razumijevali. Previše jenje bilo u njegovom svemiru, a u njenom njega premano. Posmatrali su mrak nekoliko trenutaka i onda se ona vratila u prostoriju gdje su motorne testere stvarale zvuk koji je parao prostor između čovjeka koji je čutio i osobe sa očima boje brazilskih šuma.

- Čovjek se neće više vratiti, kaže da žuri i da je mnogo gladan. Možemo da nastavimo bez njega...

Nestvarno su joj zvučale njene riječi i nije mogla da ih prihvati. Rasprava je nastavljena, sa skrivenom željom svih prisutnih i gladnih da slijede čovjekov primjer i govorili su svi dosta nestvarno i bez uvjerenja i povjerenja, sanjajući zalagaje koji će njihovom organizmu pružiti osjećaj zadovoljstva.

- Naravno, vratila se u svoju šumu u Brazilu, sa kojom će i da umre. A ja ću sad da umrem sam.

Donio je odluku čovjek koji je čutio i stajao je na ivici mosta koji se zove Most, iznad hladne rijeke koja se zove Hladna Rijeka, u jednom gradu koji se zove Grad. I dok je letio dole razmišljao je jedino o trenucima u kojima su zelene oči zračile pogledima sa tog mosta koji se zvao Most, u kojima je osoba bila usamljena i neraspoložena i u kojima joj ni zelene šume Brazila nisu mogle pomoći. Kada je napokon dodirnuo svojim tijelom hladnu vodu rijeke, koja se zvala Hladna Rijeka, otvorio je oči i shvatio da je on drvo u šumi u Brazilu, koje je upravo porušeno. I bez njega šuma u Brazilu ostaje šuma u Brazilu u kojoj će nastaviti da žive iste one ptice koje su svijale svoja gnjezda u njegovim krošnjama i koju će osoba nastaviti da brani od ljudi sa motornim testerama u rukama u prostoriji u gradu koji se zove Grad.

OLUPINA

Milenko Margeta (Mostar / BiH)

Prišao sam rubu platforme, i pogledao ulijevo – vlak je već počeo kočiti kako je ulazio u kolodvor i približavao se peronu. Duboko sam udahnuo prljav koktel zraka natopljen ranoutarnjom vlagom, mirisom oksidiranih tračnica i prašinom velegrada, i načinio dva koraka unazad.

Vlak se zaustavio uz tešku škripu, a nestrpljivi su putnici odmah nahrupili na izlaze: ti si izašla među posljednjima i prošla pokraj mene kao da me nema, kao da sam duh. Tako si graciozno rukom podigla kaput da se ne bi od njega spotakla dok silaziš niz stepenice vagona, a tako si se okrutno izmakla da se ne bi očešala o mene u prolazu. Zašto? O, zašto si tako bezobzirna?

Htio sam te uhvatiti za ruku, no znao sam da to neću učiniti – i da ću biti kukavica. Ali sam odlučio da ću te slijediti, to je ono što kukavice rade. Krenula si kroz park prema trgu. Hodala si odlučno i brzo, a uvojni kose su ti se poput slapova razigrano nadimali prateći ritam tvojih koraka. Gdje li žuriš? Slušiš li da te slijedim pa mi želiš umaći? Ili umireš od želje naći se s njim?

Gledam ti pokrete, hitre i ljupke, dok u hodu otvaraš torbu i uzimaš telefon. On je. Znam to kada te gledam kako iščitavaš ime i prinosiš telefon uhu. Očito je: zaljubljenja si u njega – voliš ga. Dok ti se usnice rastežu u osmijeh cijelo ti se tijelo smiješi i isijava, odojše se. Bit će da i on umire od želje, pa iščekivanje i neutaženu ljubav ublažava pozivom. Voli li te zaista toliko da ne može pričekati susret... ili je tek sebično pozuđan?

Spuštaš telefon natrag u torbu, želiš na drugu stranu ulice i dodatno ubrzavaš korak – sada si i ti požudna. Nekada si tako čeznula od ljubavi kada bih te ja nazvao. A evo me sada: pet koraka iza tebe, poput utvare nekog prošlog vremena, olupina sam onoga što smo nekoć ti i ja zvali ljubav. I ja – upravo sada i upravo ovdje – baš kao i on, umirem od želje za tobom. Kako bi reagirala da te ja nazovem? Kada bi pročitala moje ime na zaslonu bi li se uopće javila... ili si me već izbrisala iz imenika?

Sječaš li se koliko je prošlo otkako si me zamijenila njime? Sječaš li se? Brojiš li dane?

Najednom me obuzirna divlja želja da te povučem za ruku i upitam točno to. Učini to, odzvanja mi u glavi. Upitaj je. Upitaj!

Pa... učiniti ću to, nemam što izgubiti – odlučih impulzivno, u trenu. Prilazim ti, dva sam koraka iza tebe, korak, pružam ruku prema tvojoj, tik sam do nje, dohvatiti ću te... ali ne, umah ruku povlaćim nazad, turam je u džep pa skokom u stranu izbjegavam da se sudarim s tobom i ubrzavam korak prije nego li me prepoznaš i osujetiš mi uhođenje. I tako jurim naprijed nekih desetak metara, naglo prelazim na drugu stranu ulice, čekam da prođeš pa se opet vraćam preko slijediti te.

Sedam mjeseci i četrnaest dana, eto koliko – reći ću ti ja, ali ni glas neće van iz nutrine mog tijela. Jer ja ne znam protestirati, jer se ja ne znam boriti ni za sebe, a kako bih onda mogao za tebe? Jer sam ja točno sedam mjeseci i četrnaest dana ranije, onoga dana kada si mi rekla da 'postoji netko': šutio. Poput zadnjeg bedaka, šutio. A što sam pak mogao reći: flegmatično 'dobro' ili patetično 'učini što je god potrebno da bi bila sretna' ili ponižavajuće 'mislim da možemo ostati dobri prijatelji'? Kukavica i glupan, ja. Opet i opet.

Nastavio sam te slijediti, čas na udaljenosti od pet koraka, čas jedva na korak – dovoljno blizu da ti kao nekoć osjetim miris kože, tako slatkast i opojan: poželjeh te udahnuti cijelu i zadržati dah dovoljno dugo, onoliko dugo koliko je potrebno da bi se naša ljubav prečila preko praga smrti, u vječnost.

A onda si iznenada zastala pred izlogom s upaljenim televizorom, na ekranu se vrtjela slika Michelle i Baracka, izbori su upravo završili i njihov su dvoje zagrljeni pesali pobjedu.

- Misliš li da se njihov dvoje istinski vole ili je sve to samo jedan jakob dobar tv show? – najednom si se okrenula i upitala me.

Ostao sam zaprepašten: pa ti znaš da te slijedim! Što ću sad? Uspaničio sam se, osjetih sram – od sebe sama, i strah – od tebe. Tek sam se pribrao na tren, da bih jedva čujno izustio: – Izgledaju lijepo... i ja zaista želim vjerovati da i jesu zaljubljeni, ovaj... da se vole.

Ali ti nisi ni sačekala moj odgovor, već si se odmah okrenula i kliznula dalje niz ulicu. Potrčao sam da te stignem, da ti objasnim zašto te slijedim, ali ljudi, rijeke su ljudi najednom nahrupile iz zgrada, preplavile ulice i sakrile te. Gdje? Gdje si? Kako ću te sada pronaći u ovome bezdušnom gradu?

I baš tada, u tom odsutnom trenutku kada si se opet odijelila od mene, lijeno sam i jedva primjet-

no otvorio kapke i pustio prve zrake žarke jutarnje svjetlosti da se probiju u dubinu mi oka i dokinu san.

Poput vjetra koji po plavetnilu dana ili crnilu noći oblake tjera naprijed i naprijed, da se u konačnici raspadnu, tako i kazaljke sata jure ukrug odbrojavajući sekunde do raspršenja sna.

Kažu da snovi traju tri sekunde. Čini mi se da ti u mojima ne izdržiš ni toliko.

PJESNICI PRED MOJIM PROZOROM

Marko Čuljak (Sovići / BiH)

Jesen je bila. Nakon nekoliko sati sna su me probudili. Svi ostali ukućani su bili u dubokom snu a oni su došli lagano do moga prozora i pokucali. Nije me bilo strah jer sam znao da će doći jedne noći a odmah sam ih, prema prvim taktovima, prepoznao. Zapravo, kada sam jednom davno o njima napisao pjesmu, to i jest bio svojevrsan poziv za posjet. Moje pjesme i nisu nešto ali pišući o njima sam se potrudio da ih pohvalim, da ih ne uvrijedim, da prema njima iskazem zaslužujuće strahopoštovanje. I jedne večeri, jesen je bila, došli su. I to pred moj prozor. Najbolji pjesnici u povijesti. Bože moj, pomislio sam, koliko ljudi na svijetu piše o njima a oni baš mene izabrali da možda upitaju što je sanjao ovaj sanjar, iznenadili su me isto onako kao što je iznenada došla i posveta tom najvećem pjesničkom i, zasigurno, pjevačkom dvojcu, vjetru i kiši.

Mislim da je to bio prvi razgovor u povijesti u kojem nije izrečena niti jedna jedina riječ. Njih dvoje i ja. Mi smo šutke razgovarali. Ne signalima ili telepatijom. Ne pomoću suvremenih pomagala a u to se može uvjeriti svatko tko želi na meni provesti ispitivanje. Call me crazy, ali to je bio razgovor samo pomoću audio-vizualnih osjetila s moje strane a na koji način su vjetar i kiša razumjeli mene, e to ćete morati pitati njih. Možda, ako napišete nešto lijepo o njima, posjete i vas pa vam kažu ili sami osjetite kako to oni razgovaraju i na koji način vas mogu razumjeti. Samo pričekajte jesen.

Oni su suptilniji od bilo kojega stvorenja na ovoj zemlji koji je sposoban za razgovor. Vjetar njiše grane i progovara kroz zvuk lišća. Zato on zapravo i čeka jesen. Ne može vjetar isto izreći kada je lišće zeleno ili kada je žuto. Kada se dva zelena lista sudare nakon pomicanja od strane vjetra, to trenje zvuči sasvim drukčije od onoga kada je lišće žuto, sivo, suho. Samo malo upozorenje. Vjetar nije nikada ljut ali ponekada zna pretjerati u dokazivanju izrečenih misli pa se grane više zanjišu a lišće napravi veću buku. Ne treba tada osjećati strah, brzo on postane ponovno nježan kao kada vas lagano miluje po licu.

Kiša. Progovara na drugačiji način. I onda kada isto ima za reći kao i prijatelj joj vjetar samo, kako bih rekao... da. To je kao da dva stranca iz dvije različite zemlje s dva različita jezika izgovaraju iste rečenice samo svaki na svom jeziku. No ne treba biti poliglota da bi se njih dvoje razumjelo. Kiša

priča kao i vjetar. Samo što sada ulogu zelenog i zreloug ili žutoug i suhog lišća preuzima vaše lice. Ona nježno spušta svoje kapljice na lice, čelo i zatvorene oči te govori jezikom nepoznatim čovjeku. Nekada se kiša zna zanijeti u razgovoru pa pojača ton. Ali nema razloga za strah kada se na licu pojave krupnije, hladnije i grublje kapi. Nisu to grube riječi da uvrijede. To je samo nekoliko rečenica s usklikničkom na kraju kada kiša želi naglasiti bitno. Isto kao kada roditelj odgaja dijete pa nakon nekoliko rečenica izgovorenih u nježnijem tonu naglasi onu posljednju jačim intezitetom glasa – u životu moraš biti pošten!

Ljeto je. Ljudi prizivaju vjetar da ih rashladi i kišu da natopi zemlju. I ja sam pobornik lakših popodneva s manje sparine te poljoprivrednih dobara, ali ih ja čekam i da s njima popričam. Jedno lagano ljetno čvrljanje o nevažnim temama tipa sport, žene, alkohol, biznis, pravda i nepravda te kakve kolače voliš. Ja čekam jesen. Jer u sportu pobijedi bolji, sretniji ili moćniji, žene su onakve kako muškarcu zasluže, piće je 'lipo cviče' tko se njime zna okтити, biznis je stvar istraživanja tržišta, pravdu i nepravdu na ovome svijetu kroje oni koji svakako pojma nemaju a nije teško voljeti kolače kada živiš pod istim krovom s majstoricom za kulinarstvo. Ja čekam jesen kada ćemo opet pričati o mnogo važnijim stvarima. O čemu? To svakto treba sam otkriti. I neće pogriješiti jer su oni najbolji pjesnici.

UĐAJEM SE MAJKO ZACEO ME ŽANKO

Vedran Kordic (Mostar / BiH)

U Mostaru u Bakinoj Luci živjela je Dajana Mandžo, djevojka koja je voljela sir (mnogo sira, obilje sira!) i koja je suparincama u diskoteci okretala leđa. Dajanina najveća želja, kao i nada njezine obitelji, je bila da se bogato uda i da udajom riješi sve životne probleme. Već je hodala s dva bogataša sa Širokog Brijega, ali se neiskusno ophodila s njima. Pošto je previše željela udaju za jednog takvog bogatog momčića naivno je to pokazivala, nudila je da im pere noge. Kada bi je doveli kući u najnovijem autu, roditelji Dajane Mandžo bi zasipali te momke maslinovim gračicama i trčali bi za autom mašući im dok ih ne izgube iz vidokruga. To je te momke prepalo i naposljetku su ostavili shrvanu Dajanu Mandžo. Nakon dvije veze sa zapadnohercegovačkim tajkunima Dajana je pikirala jednog mladića iz Mostara čijem otac ima građevinsku firmu, pumpu i zastupništvo za Panasonic slušalice. Ona ga je stalno gledala u diskoteci dok bi okretala leđa brojnim suparincama i preko prijateljica nastojala mu je dati do znanja da joj se sviđa. Jednu noć otišli su u njegovom najnovijem BMW-u na zapušteno Mostarsko izletite Bunu gdje su pričali neke filozofske priče, on joj je objašnjavao kakav je on tip osobe i govorio joj što voli, što mu ide na živce. Ovo je bila priča koju je Dajana Mandžo čula po stoti put. Nije to više mogla slušati i odlučila je da će tu noć zatrudnjeti, pa kud puklo, puklo. Dok je on pričao kako voli mladi luk, ali da mu bijeli smeta, da ga ne može provariti, Dajana

ga je strasno poljubila i rukom mu je masirala prsa. Mladi bogataš Žanko se napalio i Dajana je počela dirati intimnije, grickati mu vrat i da izazivati ga. Žanko je željeo, nije joj mogao odoljeti, dirao je svuda i onda je upitao „imaš li kondome?“ Dajana je slagala „na piluli smo ne trebaju nam“, na što je Žanko počeo prebirati po natkasima svog novog BMW-a da nađe kondom. Kada ga je našao dao ga je Dajani da ga pridrži dok se on skinie i kada je skidao majicu preko glave, Dajana se sjetila kako je prijateljica, udata sponzoruaša, Andrea Glavaš učila da očajnom napravi rupu u kondomu u slučaju da je momak bogat. Brzo je zagrizla u kondom i nakon što je Žanko skinuo majicu dala mu ga je da ga natakne na malenu čunu. Dok je Žanko đipao na njoj Dajana je gledala je u krunicu oko njegovog vrata i štiklama uprtim u nebesa molila je Svevišnjeg da zatrudni. Ta krunica joj je ulijevala samopouzdanje da će je Žanko radi kršćanskih morala i tradicije vjenčati ako ostane trudna s njim. Kada su završili Žanko je bio umoran nije ni gledao dole, a Dajana je primjetila da je kondom skroz puknut. Brzo ga je skinula sa Žankove male čune, stavila ga u usta i progutala. Žanko zadihan počeo se oblačiti i upitao je „gdje je kondom?“. Dajana je rekla „bacila sam ga kroz šiber“. Šiber je bio samo malo odškrinut pa je rekao „joj Dajana pa na krovu će mi ostati!“ Izašo je da vidi je li kondom na krovu, ali nije ga bilo. Dajana je na njenu sreću našla neki kondom blizu auta i rekla „Evo ga bolan, šta si se prepao“. Žanku je i dalje čudno bilo kako je ona uspjela tako daleko izbaciti kondom kroz otškrinuti šiber ali je bio gladan i umoran pa je odveo Dajanu na topli sendvič i ispratio je kući. Idućih par dana Dajana i Žanko su slali sms poruke jedno drugom. Izašli su par puta na kavu, još su se dva puta poseksali, ali Dajana nije uspjela da očajnom probuši kondom jer je bilo hladno i Žanko nije skidao majicu. Žanko je bio čas hladan, čas je htio da izade s njom da je poseksa svojom mrcinom od tvrdih osam centimetara, ali nije znao i nije bio siguran što točno želi s Dajanom. Dajanu to nije previše tangiralo, jer je ovaj put ona bila pametnija i čekala je mjesecićnu. U „one dane“ dode Žanko po Dajanu u Bakinu Luku i Dajana mu nagovjesti blaženu vijest da joj kasni mjesecićna. Žanko je pretrnuo, noge su mu se oduzele, a krv mu je nestala iz lica. Dajana je ovo uradila jer joj je njezina prijateljica Andrea Glavaš, koja se udala za sina jednog političara, rekla da je bolje da ih malo prepadne na početku da se pripreme i da zajedno odu, kupe test, saznaju i dogovore što im je raditi. Tako je Dajana rekla Žanku da joj kasni. On se oduzeo, ali kao i svaki momak u toj situaciji rekao je „idemo kupiti test“. Otišli su u apoteku, kupili test i Žanko je odveo na Bunu da se popiša na štapić. Dajana je otišla u grmlje, čučnula, pozicionirala štapić ispod pizde, izmolila Slava Ocu i popišala ga. U autu se Žanko držao za krunicu i preporučiva svetom Anti, svetom Jozi, svetom Franji i svim svetima da Dajana ne bude trudna. Kada je ispišala štapić kao babina joj krava Šarulja, Dajana se nage-la prema zemlji da vidi koji je rezultat. Nakon par sekundi pojavile su se dvije plave crte, a Dajanino srce je zaigralo od radosti i sreće. Ipak morala je

glumiti da je zabrinuta, razočarana, izgubljena i da ne zna što joj je raditi. Imala je mirisne maramice pored sebe pa je uzela štapic u mirisnu maramicu i odnjela ga Žanku sva lažno uplakana. Rekla mu je tužnim tonom „trudna sam“. Žanko je stavio glavu između koljena i par minuta nije mogao doći sebi. Kada se pribrao, rekao joj je „što ćemo sada?“ Dajana je lukavo odgovorila „ti radi što želiš, ja ne smijem pobacivati, to je protiv mojih uvjerenja. Moram reći istinu svojim roditeljima, pa ti kako odlučiš...“ Žanko se opet uhvatio za glavu pogledao svoju kronicu i rekao „onda bolje da se vjenčamo. Ja isto moram reći svojim, ne smiješ pobacivati, neka to bude kako Bog zapovijeda“. Dajana je pucala od sreće, ali nije htjela da se to na njoj primjeti. Zabrinuto je sjela do njega, on je zagrlio, a on mu je prislonila glavu na rame. Od tada su službeno bili par.

Kada je Dajana rekla majci da je trudna sa Žankom, sinom bogataša, mama se pravila da je malo razočarana radi nemorala svoje kćeri, ukorila je kako je dopustila da joj se to dogodi, ali nakon toga je zovnula najbolji restoran u gradu, naručila mješano meso da proslave udaju za Žanka, otišla u kuhinju i napravila tortu. Kada je otac došao kući s posla majka mu je pripočila blaženu vijest koja ga je ispočetka razlju-

tila, ali majčina objašnjenja situacije su ga umirila i ohrabrila. Kada je vidio kćer samo joj je rekao „Dajanje nam se udaje, eto tebe smo se riješili još ti sestra ostaje“ izostavljajući da mu je kćerka trudna. Nakon što su objavili svima da se Dajana ženi za Žanka, Dajanina majka je brže bolje počela učiti kćerku kućanskim poslovima – kuhanju, pranju, peglanju i pospremanju. Žankovi su sređivali i plaćali stvari oko vjenčanja, kupili su im stan, namjestili ga, našli „malom posao“ da se ljudima čini da Žanko ima svoja primanja i kupili Dajani auto jer joj „treba“. Dajana i Žanko su naravno rekli samo najbližima da je Dajana trudna, a ostali, koga je zanimalo, saznali su to preko tračeva. Ipak, bilo je i mnogo onih koji nisu to znali, mislili su da se ovo dvoje vjenčaje jer su se našli, jer se vole, jer se dobro slažu i jer misle da mogu provesti cijeli život jedno s drugim.

Kada je došao dan vjenčanja Dajana je bila ushićena. To je bio dan o kojem je cijeli život sanjala. Smetalo joj je što je trudna i što će cijeli život gledati svoje slike vjenčanja sa stomačinom. Bila je i zabrinuta, jer neće smijeti pokazivati te slike svojoj djeci da mi ne bi im dala loš primjer. Zato je našla jednu haljinu da je malo stisne i onda tražila potvrdu od svojih djeveruša da se ne vidi da je trudna. Njezina kuma je bila Andrea Glavaš a dje-

veruše su joj bile najbolje prijateljice Hanka Malbušić, Mirna Čorić i Jelena Vasilj. Obično su kuma i djevuše imale najveću ulogu u vjenčanju da sve pripreme s mladom, pa su prije vjenčanja stalno hodale s njom po prodavnicama, birale haljinu, cipele, tortu, cvijeće, organizirale djevojačku zabavu s muškom lutkom za napuhavanje, zabavljale mladu i mladinu rodbinu, hrabrile je i bile cijelo vrijeme tu uz nju. Od najboljih prijateljica kuma i Mirna Čorić su bile udane, dok su ostale dvije neudane, „stare cure“. Jelena nije nikada imala neku veliku perspektivu za udaju jer je luckasta i ružna, a Hanka je nedavno izašla iz jedne duge veze, te razočarana i isfrustrirana gledala kako joj prolaze najljepše godine života bez nekog posebnog s kim bi gradila svoju budućnost. Polako je već umišljala da taj netko poseban u Mostaru ne postoji. Zezala se s Jelenom da ih srodne duše čekaju u Čečeniji i da moraju na odmor u Čečeniju da nađu sebi mornka. Bila je ljubomorna i ljuta na udane djevojke koje bi zaboravile na prijateljstvo, koje bi se promjenule i otuđile čim se udaju. Već kad je najavila vjenčanje Dajana je prestala izlaziti na kave s Hankom, tako da se Hanka družila samo s Jelenom, a našla je jednu novu prijateljicu Teu koja je uvijek imala marihuane pa bi se napušile prije izlaska da im bude lakše podneti svu težinu ovog

svijeta.

Kada je došao veliki dan kuma i djevuše su rano ujutro došle kod Dajane da se našminkaju i srede. Hanka je imala umjetni smiješak na licu, a unutra je bila kisela i ljuta što danas mora „kihnuti“ tristo maraka na svadbu osobe s kojom se poslije ovog dana više neće družiti.

Kada su se našminkale došao je mladoženja po mladu. Mladoženja je bio pijan kao guzica i po običaju trebao je platiti mladu. Stajao je ispred kuće, Dajana i njezine prijateljice su stajale na stepenicama, a Dajanin otac je pregovarao sa Žankom. Žanko je doveo harmoniku, tamburicu i gitaru da sviraju cijelo vrijeme dok se on cjenka s ocem. Na kraju je dao 2000 maraka oca, pa su ručali u bespravno izgrađenoj i nedovršenoj garaži za šleper Dajaninog oca. Nakon ručka mlada je sva hihotava otišla s mladoženjom u auto ne pozdravivši se s roditeljima i prijateljicama. Poslije toga su svi krenuli prema crkvi. Auta su trubila po cesti i viorili su se hrvatski barjaci. Pijani muškarci su virili kroz šibere i mahali zastavama, kolona je bila dugačka najmanje kilometar. U crkvi su obavili svoju dužnost, mladoženja se udostojio da ne izgleda pijan, pred crkvom su se uslikali i kolona je pošla prema mladoženjinjinoj kući. Kada su došli do mladoženjine kuće, običaj je bio da mlada uđe u kuću i promješa juhu, na taj način

pokazujući da će biti dobra domaćica. Dajana je sva sretna ušla u kuću i promiješala juhu. Hanka je za to vrijeme otišla iza kuće i popušila jedan joint koji joj je Tea večer prije dala da ga pripali u slučaju nužde. Kada je mlada išla u kuću po običaju je morala baciti jabuku punu novčica preko kuće da im kuća bude bogata. Bacila je, i jabuka je pogodila u leđa Hanku koja je pušila joint. To je izpidilo Hanku koja se htjela se vratiti tamo ispred kuće, sve ih poslati u tri pičke materine i otići s vjenčanja, ali ipak se ustojila, vratila pred kuću i krvavih očiju se smiješkala kao da se ništa nije dogodilo.

Ispred kuće mlada je bacala bombone djeci i krenuli su u svadbeni salon na večeru. Kada su došli pred svadbeni salon Jelena je pitala Hanke ima li Teine trave. Hanka joj je rekla da joj je ostalo za jedan joint da je ona već malo popušila i da možda ne bi trebala više jer će je „pravo puknuti“. Ipak Jelena je zamolila da zapale jedan joint jer joj je muka od licemjerja u svatovima. Tako su njih dvije otišle iza restorana i popušile još jedan joint. Hanka je bila totalno „sređena“, a Jelenu je joint samo malo smirio i smiješkala se blaženo.

Ušle su u salu gdje su mlada, mladoženja, kum i kuma već bili stacionirani na ulazu da pozdravljaju uzvanike. Bilo je oko 500 uzvanika od kojih većinu ni mlada ni mladoženja nisu poznavali, ali tako se to radilo u Hercegovini, zvali su se svi bližnji i daljnji da vrate „jabuku“ – rudimentalni, plemenski oblik kredita koji se daje mladencima kada stupaju u brak. Svi uzvanici morali su dati minimalno 100 maraka u „jabuku“, a stolica – mjesto u restoranu je koštalo 30 maraka, tako da bi mladencima na kraju ostalo oko 35 000 maraka koje bi oni naravno morali redovno otplaćivati svaku subotu ostavljajući jabuke na vjenčanjima ljudi koje poznaju i koje ne poznaju, koji su im bližnja i daljnja rodbina.

Hanka i Jelena su bile isfrustrirane licemjerstvom i stalno su komentirali kako ni mlada ni mladoženja ne znaju više od pola uzvanika. Kada su svi sjeli na svoja mjesta gdje ih je čekala meza – pršut, sir, uštipci, mlada je pala po siru koji je obožavala. Svećenik koji je obiteljski prijatelj od mladoženjine obitelji izmolio je prigodnu molitvu. Nakon molitve je uslijedila hrvatska himna, pa hercegovačka himna od Ranka Bobana „dodi da vidiš dodi da se diviš“. Nakon toga je uslijedila juha, pa prvi ples mladenaca. Za vrijeme prvog plesa cijela sala se pitala je li mlada trudna ili nije. Jelena i Hanka su šutile stojički, militarno, napušene i nisu ništa odgovarale. Posebno Hanku je izjedao gnjev iznutra, jer je još bolio nedavni prekid i iako je ona htjela da se uda, gubitak te opcije prerastao joj je u mržnju prema cijelom društvu i tradiciji, a jaka domaća Teina trava joj je pomutila razum.

Nakon prvog plesa uslijedilo je pečenje. Svi su čekali janjetinu da se najedu i kad su se našderali svi su polako počeli izlaziti na podij da plešu. Svirale su hercegovačke skladbe tradicionalno skladane uz repetitivne, usnirnjene zvuke na klaviaturi na koje bi domišljati svirač ubacio pokoji cvrkut ptica ili mukanje krave.

Nakon plesanja uslijedilo je razbijanje čaša i

pjevanje „pij kume pij, na tebe je red“. Opet su svi komentirali kako je mladoj u čaši sok od jabuke kako ne smije piti alkohol. Hanka je sada isfrustrirano počela odgovarati „jeste trudna je pustite me“ a oči su joj se crvenile i zjenice su bile raširene kao terorizam u Afganistanu. Nakon razbijanja čaša uslijedio je opet ples, ali Hanki se otvorio apetit od pušenja trave pa je skupila svu mezu i uštipke, te navalila na pladnje. Mlada koja voli sir došla je do Hanke i rekla joj „nešto sam ogladnila daj mi malo sira“ na što je Hanka isfrustrirano odgovorila „ne dam ti sira ovo sam ja prikupila“. Mlada je zgroženo pogledala okrenula se i otišla.

Na podiju su sada bile sve djevuše, kuma i mlada. Jedino je Hanka ljutito jela sir za svojim stolom. Tada su djevuše naručile pjesmu od Severine „hej ljepotice moja prijateljice, svaka svome jugu putuje“ koju su tradicionalno prijateljice naručivale mladoj. Jelena, Mirna i Andrea su pozvale Hanku da im se pridruži na podiju i dok su plesale uz tu pjesmu Dajana je Hanki cijelo vrijeme okrenula prema Jeleni i rekla joj „joj super je vjenčanje, baš nam je fino, samo ne smijem previše na štitklama hodati radi bebe“, Jelena je poljubila u obraz i rekla joj „volim te Dajo“. Ovo je prekoračilo svaku crtu za Hanku. Bila je ljuta kao ris. Otišla je do stola i uzela zadnje mrvice marihuane i rizlu iz svoje torbice.

Otišla je u predvorje da se napuši kao stoka. Zamotala je joint i držala u sebi dim koliko je mogla. Dok je stajala u predvorju vidjela je dugme za protupožarni alarm. Od trave i halucinacija došlo joj je da zatvori vrata svadbene sale, upali protupožarni alarm, unese pravog veselja i razbije monotoniju ovog licemjernog vjenčanja. Prvo je rekla svima koji su stajali pred vratima „hajde uđite svi sada će se kupiti jabuka“. Kada su svi ušli ona je zatvorila vrata nekom metalnom šipkom koju je našla u predvorju. Upalila je alarm i u sali je nastala opća zbrka. Nitko nije znao što se događa i prskalice na plafonu su počele prskati vodu. Svi su bili mokri i pod se punio vodom. U sali je nastala vriska, a Hanka se onesvjestila i pala pred vrata svadbenog salona. Nakon pola sata došla je policija i otvorila salu. Odveli su Hanku u hitnu pomoć gdje se osvjestila. Boljela je glava od prenapušenosti. Kada je shvatila što je učinila bilo je stid. Nije znala kako će više izaći u Mostar na kavu. Svi će je tračati, a osim toga što će tračati nju, tračati će i njezinu obitelj što joj je najteže padalo.

Nakon ovih događaja Hanka nije izlazila iz kuće mjesec dana. Nije pričala s roditeljima, samo je ležala u mračnoj sobi. Jedino se čula s Teom koja je pušila travu s njom, jer je Tei bilo smiješno što je Hanka napravila, bilo joj je smiješno kako joj je trava jaka i bila je ponosna na Hanku. Na Hankin nagovor Tea koja je imala auto vozila je u Široki Brijeg, Posušje, Čitluk i ostala manja mjesta gdje ih ne znaju na kave i izlaske u diskoteku. Hanka se sakrivala od Mostaraca i izbjegavala je pričati detalje o sebi da momci iz Zapadne Hercegovine ne bi povezali da je ona ta koja se napušila i uključila protupožarni alarm na vjenčanju prijateljice.

Nakon tri mjeseca izlazaka s Teom po Zapadnoj Hercegovini Hanka je zatrudnila s Franjom čija obitelj ima plastenike u kojima uzgaja cvijeće. Otišla je živjeti u selo Kočerin kod Franje da izbjegne mrke poglede Mostaraca.

Dajaniin naj sretniji dan je ostao ukaljan paljenjem protupožarnog alarma, ali barem ima neku priču da zakamuflira svoju trudnoću i kako je ostala trudna. Ona je imala još jedno dijete sa Žankom, a kuhala je i prala svom mužu do kraja života. Ona i Žanko uopće nisu bili prijatelji i nisu imali zajedničke interese. Dajana je sve svoje frustracije prenosila na djecu i djeca su joj bila totalni sociopati, sve njezinom zaslugom. Žanko je par puta prevario i gledao je druge žene u kladionici, to je cijeli Mostar znao, no ona to nikada nije saznala. Ipak Žanko se navikao da mu je oprano i skuhanu kući, pa mu je godio život sa Dajanom. Dajana se jako zbližila sa svojom mladom sestrom i postale su najbolje prijateljice, a ostale prijateljice je zaboravila. Svako jutro je zvala sestru na telefon da je pita što će kuhati taj dan. Uvijek je kuhala pire i šnicle.

Šifra: Puja

PLETENICA

Branko Ječmenica (Valjevo / Srbija)

Bila jednom jedna jako siromašna porodica. Bili su toliko siromašni da su se jedva prehranjivali. Muž i žena nisu znali ništa da rade. Životarili su od sakupljanja granja i branja divljih šumskih plodova u šumi na čijem obodu su živeli. Njihovo troje dece, dečak i dve devojčice, imali su veoma bedno i nesrećno detinjstvo. Neuhranjeni, većito gladni i u pocepanoj odeći, bili su uskraćeni za mnoge dečije radosti. Jedina igra za koju su znali bila je da se na obližnjem potoku igraju mlinara. Zamišljali su da imaju džakove i džakove brašna, toliko da su ga morali nositi na magarcima. Od njega bi, dalje, pravili peciva različitih oblika, pekli ih i jeli. Višak bi prodavali i tako zarađivali novac. Nažalost, jedino pecivo koje su oni u životu videli bilo je ono koje bi napravili od blata i ostavili na suncu da se suši. Ali ono nije bilo za jelo. Znali su to jer su ga jednom čak i probali.

Jedne večeri legli su svi zajedno da spavaju na prostirci koja se nalazila na zemljanom podu. Kao mnogo puta pre toga, jedino što su pred spavanje uneli u svoja izgadnela usta bila je sveža i hladna voda. Desilo se da su majka i otac ubrzo zaspali a da su deca bila previše gladna za to. Onako izmučeni stali su tiho da razgovaraju među sobom ne bi li ih san brže stigao. Priča ih je navela na njihovu igru mlinara, i svi su se složili da bi najlepša stvar na svetu koja bi im se mogla desiti i najveći blagoslov, bila da imaju hleba i raznih peciva koliko god mogu da pojedu svaki dan. U tom razmišljanju i takvim pustim dečijim željama uhvati ih san.

Ovde treba reći da je kosa njihove majke bila neobično dugačka i da je ona imala običaj da je plete u kiku pred spavanje. Ujutru kada se siromašna porodica probudila imala je šta i videti. Kosa žene ispletana u dugačku kiku preko noći se pretvorila

u pravu pravcatu pletenicu od najmekšeg i najukusnijeg testa! Ubogi ljudi nisu mogli doći sebi od čuđenja. Igrali su oko nje i mazili je kao da je ona za to zaslužna. Mislili su da je to delo neke vile ili neke druge prirodne sile koja je videla bedan život koji su vodili i odlučila da ih sve obraduje bar na jedan dan. Žena nije marila za kosu niti se plašila da li će joj ikada više izrasti nova. Smesta ju je odsekla i podelila ukusno pecivo svojoj porodici. Taj dan bio je nezapamćen u njihovim životima. Ceo dan svi su bili srećni iako su znali da će pojesti taj neočekivani poklon pre nego što sunce zađe. Pošto su dan proveli u veselju došlo je vreme za počinak. Legli su sa strepnjom i velikim očekivanjem u ono što će im novo jutro doneti, iako su znali da je kosa njihove majke sada kratka i da nade nade da se čudo ponovi, jer jedna žena sad nije imala šta da isplete. Svanuo je novi dan. Svi pogledi bili su uprti u nju. Sa njene glave izvijala se dugačka, ukusna i mirisna pletenica. Svi su zaplakali. Tako se to nastavilo u danima i mesecima koji su dolazile. Jedne večeri nakon što su svi bili legli da spavaju, ali ovoga puta u nešto udobnijoj postelji, jer su pomalo bili počeli zaradivati od prodaje peciva na seoskoj pijaci, deca su opet ostala budna kao pre nekog vremena. Pričali su kako su zadovoljni i zahvalni zbog neočekivane sreće koja ih je zadesila. Ali, deca su počela da se navikavaju na ukus pletenice i želela su da probaju nešto novo. Jedno od njih je spomenulo kako je jednom videlo čoveka koji po selu prodaje sok iz limene kante. Treba spomenuti da drugih slatkija u ono vreme nije bilo i da je sok bio najviše za šta je jedno dete moglo čuti, i ako bi imalo sreće, probati ga, jer je bio rezervisan za imućnije ljude. Sa takvim željama i fantazijama u svojim malim glavama ubrzo su zaspali. Jutro je zakucalo na njihova vrata. Trebalo je posvetiti se dnevnim obavezama. Sada su već bili naviknuti na to da majka seče kosu i jedan deo ostavlja njima a drugi da otac nosi u selo na pijacu da proda. Ali na ono što se desilo nisu bili naviknuti. Otac je počeo da plače. Nije mogao da objasni kako ni zašto, ali odjednom je počeo da roni krupne suze. Teške i tople suze silvale su se niz njegovo lice iako nije bio tužan niti ga je šta bolelo. Jedna suza je pala u usta najmlađeg deteta koje je stajalo pored njega i ono je ushićeno uzvignulo da je to sok, iako ga nikad ranije nije probalo. Zatim su i ostali probali očeve suze i uverili se da dete govori istinu. Svi su se stali grliti i ljubiti i ceo taj dan im je prošao u neizmernoj radosti i zahvaljivanju svim mogućim božanstvima za koje su znali. Tako su se stali nizati dani i godine u sreći i blagostanju. Roditelji su ustajali rano ujutru, i dok su deca još spavala, otac je plakao a majka je sekla kosu, a zatim su jedan deo čarobnih i blagoslovenih suza i kose odnosili i prodavali i to u kupovali ono što im je bilo potrebno. Njihovo domaćinstvo lepo je napredovalo. Postepeno su trošnu kolibu zamenili prijatnom i udobnom kućicom u kojoj im ničega nije nedostajalo. Njihova deca nisu više bila uskraćena za sve radosti detinjstva. Rasla su i lepo napredovala i bila udobno obučena. Međutim, niko od njih nije primetio da su im se roditelji smaljivali. Polako i neprimetno ali neumit-

no. Porodica je živela na račun svojih roditelja koji su se nepovratno trošili. Deca su jela svoje roditelje. Nakon nekog vremena deca su toliko porasla a roditelji se toliko smanjili da su bili iste visine i grade. Godinama je to tako išlo, roditelji su hranili decu samim sobom, da su u jednom trenutku oni došli mali kao njihova deca nekada. Ali nije im bilo žao. Nikada i ni jednoga trenutka. Bili su zahvalni za dobijeni blagoslov. Šta su marili što su u tom topljenju i čiljenju došli do toga da su ih deca nosila na dlanovima i u džepovima. I dalje je porodica bila srećna, jer su osećali da je tako prirodno i da se sve to ne bi dešavalo da tako ne treba da bude. I tako je i bilo. Jednoga dana roditelji su zauvek nestali u životima svoje dece i ostavili ih da se i oni tope u životima svoje.

SAN VJEČNE NOĆI Kristijan Kraljević (Široki Brijeg / BiH)

U romanu vječnog stiha, koje piše pero života, želja za rođenjem je uvijek vječita!

U sumraku zora, sastadoše se Mrak i Tama. Svaki od njih bijaše rob svog mišljenja, ali ne uvidješe sličnost istih glava.

Glava koje su se noću budile, a zorom nestajale. Svake su večeri gledali jedan drugoga, tog istog sebe.

Ali magareća tvrdoglavost tame i narcisoidna zaljubljenost mraka zaslijepiše im oči i doveđoše ih daleko od svetla i istine, u bezdan vječitog ništa! U sumraku svetla ponovno se spajашe iz dana u dan, svake večeri isto.

Koliko polemika, teorija, teorema i mišljenja se slomi u toj agoniji misli.

Koliko riječi potrošiše, a na kraju ništa ne dobiše! Dok je dan trajao oni su čitali, vježbali i usavršavali se da bi bili spremni za večer koja nadolazi.

I tako iz dana u dan, uvijek isto. Ali jednog dana, kolo života se pokrenu i Tama pronađe evanđelje. Tog dana Tama ušuti i nastade mrak.

Šume zanijekaše i život se zaledi jer je mrak obuzeo sve!

Prođe deset godina, otkad njih dvoje ne popričaše. I onda jedne večeri tama progovori!

U dolini, koja kao da je nešto najavljivala sastadoše se dvije vatre, jedna je žarila, druga smrzavala.

Dok su im plamenovi u nebesa dirali i bjesnili, Tama u zanosu riječi okrenu leđa, a zla kob Mraka, koju je dovela narcisoidna zaljubljenost u njegovo srce, izvadi nož i zabi ga Tami, svom tvrdom govorniku, prijatelju, na kraju i bratu, u leđa!

Tama pade na zemlju i u agoniji svoje muke zovnu svog brata bliže k sebi. Mrak se još u afektu djela približi i Tama u tom trenutku zavapi za oprostom!

Mrak bi sav izvan sebe čuvši te riječi i duboko se postidi svoga dijela.

U silnoj želji da mu Tama oprosti jedna njegova suza pade na nju i pokrenu u njima silnu moć koja dvoje spoji u jedno.

I od toga dana, tama živi s mrakom poput avatara i više nikad ne nastade svađa među njima.

A sunce se sjeća djela mraka, pa se i danas u zala-

sku još jednom žarko zastidi, pa tek onda nestane iza planina vječnog života.

Dok se kotač vremena dalje kreće i pokreće!

SASVIM OBICNA PRIČA

KATARINA BOSNJAK (Split / Hrvatska)

Svaka priča ima svoj smisao. Neku dubinu, tajnu primjetnu ili pomno skrivenu. Za one hrabre i manje hrabre, uporne i manje uporne da zadovolje svoju znatizelju pri prvom pogledu ili zadju u neistražene dubine, skrivene između redaka. Bas kao što ne postoje bezvrijedni životi, tako ne postoji ni bezvrijedna priča. Onaj komadic tebe koji bespovratno otkidas kao ptica sto otkida komad kruha iz klijuna da nahrani svoje mladunce, tako i ti, bacas ono najsvetije na komad papira i daruješ mu život. Jednom sam jednom pročitala da je smisao života u stvaranju. Da onaj tko nije rodio, posadio stablo ili napisao knjigu, napravio nije nista. Gledam u ovaj svoj papir i razmišljam hoće li ova priča ispuniti očekivanja moga postojanja? Hocu li u ovim riječima opravdati svoj smisao ili hoće li netko drugi preko njih, pronaci svoj? Utjehu. Ohrabrenje. Nesto?

Ja, 30 -ogodisnjakinja, neudana, nerotkinja s niti jednim posadjenim stablom iza sebe, mogu li zaloziti svoju vrecu snova koje nosim na rame-nima da nadoknadim ono neostvareno u ocima ovog svijeta? Da ispunim očekivanja? Vrijedi li ista ljubav, danas? Mogu li nju zaloziti? Ima je na pretek. Staviti na vagu naspram ostalih dostignuca nekih drugih žena. Ostvarenih majki i uspješnih saditeljica drveca. Ponosnih vlasnica rascvalih vrtova?

U zalog stavljam i ovu pjesmu svoje duse. Jaku i prodornu poput rominjanja kise, bez sluha i tonaliteta, van svakih pravila struke ali moju. Pjesmu koja puni moju nutrinu i koja me pokreće. Stavljam u zalog onaj zatamljeni dio pjesnicke duse, izgladnjele, koja tumara negdje duboko skrivena u moj nutrinu, poput boema s izgladnjela ovim kapitalistickim društvom. Na samrti al jos ziva..osluškujem, jos dise. S pokidanim hlacama i raspuklom gitarom u rukama i pjesmom zamrlom na ukocenim ustima.

Dajem i nadu. Divnu, neustrasivu, poput Feniksa uskrslu iz pepela mojih promasaja. Iz pepela mog nastojanja sviditi se drugima. Sviditi se tebi. Ne-nistivu. Nadu da postoji nada iznad svake nade. Da postoji bolje. Da sutra nosi neke hrabrije ljude koji neće umrijeti u pogledu jedne preplasene zene. Da postoje ljudi koji te napokon vide, nekim drugim osjetilima. Tko je jos vidio gledati ocima?

Dajem citavu sebe. Igram na sve ili nista jer to od života i zelim. Zelim puninu. Kako disati od 10% kapaciteta pluca ili kako se nasititi od 25% hrane koja ti treba da bi prezivio? A kako tek ziviti od bijednog postotka necije ljubavi. Mrvice razasutih oko bogataskog stola a ti ih na koljenima kupis poput sluge. Covjecje srce je vece od ptice i mrvice ga nasitit ne mogu. Da se pretvaram da sam ptica? Da se uvjerim u to kad su u ovom svijetu svi oko tebe ptice. Ili grabeljivice ili bezazalni vrapci koji prezivljavaju. Mozda bi i meni bilo lakse vjero-

vati da sam takva. Mozda bi mrvice tada dovoljne bile..mozda bi bile cak i previse. Velikodusno dajem 100%. Gromadu citavu. Ljubav koju nikada nisi vidio.

Dajem i onu pozitivnu dozu sadizma koja me pokreće. Onu snagu koju pronadjes u zadnjem svom atomu da bi ohrabrio sebe da je trpljenje ljudski...i da to mora biti tako...i daje ti snagu da nastavis dalje. Hrabro. Padajuci i ponovno se dizuci...i tako naizmjenice do cilja.

Dajem inat...i prkos koji ti daje vjetar u ledja da ne odustaje nikada. I da nitko nikad neće biti bolji od tebe i uciniti stvari koje ti cinis bolje od tebe, jer nitko nije kao ti. Neponovljivi unikat koji ne bi trebao teziti tome da postane plagijat. Utopljen dio mase, koja isto govori, isto izgleda, isto misli...Dio praznine koja se na hrpi cinu kao punina...a unutra supljii kao pticje kosti. Usudi se. Usudi se naci smisao iako jos nisi rodio...ili posadio stablo...ili ako jos nisi pronasao Ljubav...ili ako Ljubav jos nije prepoznala tebe...ili ako nisi napisao ni knjigu...ni pricu cak...ni najkracu pjesmu.

Usudi se naci dijete u sebi...sjeme stabla posadje-no samim tvojim rođenjem. Pjesmu svoga srca.. Knjigu svoga Zivota sa dobrim i losim poglavljima. Neponovljivim i divnim jer su tvoji. Cine tebe danas kakav jesi. Sadasnjost oblikovana tvojom Povijesti.

I zato svaka priča ima smisao, bas kao i svaki život. Bez obzira na tuđa očekivanja. Samim time sto Jesi, opravdao si svoje postojanje.. ne moras ciniti nista. Samo se opusti i prepusti. I bas kad se najmanje budes nadao...tada dolazi Ona. Dolazi Ljubav..i Nada...i prkos i inat...i Neustrasivost..i djeca...i drveca...Cvijece...i ptice...i pjesme...i price...i knjige... I dobijas sve. Sto posto zivota...i postajes zivot. Pronalazis smisao. I Zivot daje smisao tebi a ti ga uzvracas njemu..i postajete jedno..Tvoj Zivot i Ti.. Ovo je priča o meni. Ovo je moj smisao. Neka moja dubina, tajna primjetnu ili pomno skrivena. Za one hrabre i manje hrabre, uporne i manje uporne da zadovolje svoju znatizelju pri prvom pogledu ili zadju u neistražene dubine, skrivene između redaka. Moja priča za Tebe.

SOL ŽIVOTA

Milena Budimir (Split - Hrvatska)

«Kraljice majko,
sve ih povedi,
u red ih
meni dovedi!»

Visoka, crna žena pjevuši. Ne može se reći da to čini «u po glasa», jer čuju je samo oni kojima je pjesma i namjenjena. Žena pjeva i pleše rukama. Kao da grli vjetar.

Kao da miluju zrake sunca.

Istog onog koje je tek izronilo između valova. U tom trenutku tišinu još uvijek usnulog sela razbjiga šušur iz daleka. Zuji, lomni, drhturi i stiže – crna maglica sa sjevera. Kako stiže bliže tako

je oku jasnija, roj je to pčela, velik poput omanjeg oblaka.

Ko ornadžijani prate plešuće dlanove žene i slijede ju, s poštovanjem, čini se. Ona ih navodi k košnicama, koje su popunile otvore u stijeni. Propušta roj, sklanja mu se s puta, a pčele, poput stada poslušno, nahrupiše i nestadoše iza zeleno obojanih drvenih ploča.

Žena skida maramu, otkriva vijenac vrane kose, otire umor s očiju. Trenutak šapuće molitvu, a potom maramu vraća gdje joj je mjesto.

Čvrstim korakom grabi prema kokošnjcu, bez milosti rastjeruje usplahirene ptice i otima im jaja. Stavlja ih u njedra i opet grabi, čvrsto, stameno. Uz škripu – vrata konobe popuštaju pod njenim dlanom. Pomaže se kukom i sa grede skida komad slanine. Sprema ga pod pregaču.

Bez glasa nastavlja pohod, ulazi u dimnu kužinu. Metlicom uklanja utihnute pepeo, podiže peku. Kruh, rumen i debeljuškast, uzvraća joj osmijeh mirisom. Podiže ga, milovanjem uklanja ostatke ugaraka, grli pogaču kao dijete i ulazi u svoj dom. Ubacuje jaja u već uzavrelu, ranije pripremljenu, vodu, a nožem hitro dijeli slaninu na četiri jednaka dijela, potom u zraku radi hrbatom dlana znak križa nad kruhom i dobar komad lomni.

Velika marama, crna da crnija ne može biti, stoji na stolu i čeka. Žena na nj slaže redom, komad slanine, pa kruh i potom dodaje taman skuhanu jaja. Vezuje čvrst čvor, a u bocun nalijeva vino.

- Mile!, zaziva svog sina glasno.

Kroz prozor proviruje čupava glava dječaka, majčine kopije.

- Reci, Ma?
- Odnosi Čači obid u poje. Da nisi ništa od njegovoga vazeja!
- Dobro, Ma!
- Jesi čuja, Mile, ni mrvu kruva da Čači nisi uzela!
- Neću, Ma!

Otrči dječarac, zvoni mu korak po kaleti, odbija se smijeh od krovova, a žena, i dalje visoka i crna, ispraća ga poljupcem. Da on ne vidi. Da niko ne vidi...

- Čaačaa!
- Oooo, Mile moj!
- Doni san ti obid!
- A šta si mi doni?
- Tri jaja i pancetu!
- Bravo, sinko! Nego, kako je Ma rekla da to podilimo?
- Rekla je tebi jedno, meni dva!

Za moga tatu, 28. veljače 2013.

SRETN0

Sanja Kutle Bošnjak (Široki Brijeg / BiH)

Već iz daljine mi je bio poznat njen obris, a kad se primakla, poznato mi je bilo i lice. Unatoč drugačijoj frizuri, vitkijoj liniji i čoporu pasa koje je vukla na uzici. Ona je pogledala moju djevojčicu, ja njene pse, i uz krako "ćao" s moje strane i "bog" s

njene, nastavili smo svaka svojim putem. Okrenula sam se za njom.

"Mama, 'ko je to?" pitala me kćer gledajući njene pse

Tek na trenutak sam zastala, onaj trenutak koji roditelji koriste da smisle što reći djetetu da bude dovoljno jednostavno da mogu razumijeti, a dovoljno iskreno da im ne moraju lagati.

"Mamina bivša prijateljica." Odgovorila sam joj nadajući se da je tu kraj pitanjima. Srećom, bio je, sjedila je njena priča o svim psima koje bi htjela imati te onima koje mašta da je imala, kad je ona bila velika a ja se još nisam bila rodila.

Ja sam nastavila hodati s težinom u trbuhu, pitajući se što je to dodavola bivša prijateljica?! Bivši momak, muž, ljubavnik, simpatija, to razumijem. Ovo "bivša prijateljica", ako černo iskreno, ima pomalo gej prizvuk. Mislim, ako ti je netko bio prijatelj, stvarno prijatelj (kao što je ona meni bila), pa zar on ikad može nestati iz tebe, i ti iz njega? Kako smo se onda nas dvije našle na sred trotoara, bez imalo mene u njoj, i nje u meni? I otkud ova gorčina?

Kako je to čudno, pomislila sam, dok je ona odlazila sa svojim psima, a ja sa svojim djetetom, što su se stvari toliko pomakle da ih više ništa ne može vratiti na staro. Nije zapravo da bi jedina od nas željela vratiti se na staro, ali eto, bilo bi lijepo da nije sve nestalo. Bilo bi lijepo da moj svijet s mirisom knjiga, omekšivača i čokolina barem negdje dodiruje s njenim koji miriše po onom parfemu koji je voljela i... Zapravo, možda ga više ne voli, možda njen svijet sad miriše na lavandu i votku i... pseću hranu? I tad sam shvatila da je više ne poznajem. Međutim, ja još čuvam njene tajne, brižno i odano kao u ona vremena kad smo ih dijelili, pa se pitam, čuva li i ona moje? I je li to onda ta točka koju dijelimo u beskonačnom nizu točিকা?

Nisam znala odgovor na to pitanje, kao što više nisam poznavala ni nju. Nisam znala ništa više o njoj, o onome što je ona tad, no što znam o nekoj usputnoj djevojci. Ipak, njoj sam i dalje željela sve najbolje. I baš zato nisam htjela da ostane na tom pozdravu i ničemu, pa sam je dozvala. Dozvala sam je imenom iako je ona bila već na drugom kraju ulice, a kad se okrenula, nisam znala što joj reći.

"Sretno!" povikala sam, shvativši tek onda kako joj to blesavo mora zvučati, a i svima koji nisu čuli monolog u mojoj glavi.

"I tebi!" uzvratila mi je mašući slobodnom rukom. I u tom trenutku sam znala da me još uvijek poznaje. Jer svatko bi drugi vjerovatno samo u čudu gledao. I ja sam njoj mahнула. I nastavile smo dalje, svaka svojim putem. Ja i moja djevojčica, a ona i njeni psi.

SUSRET

Tijana Banović (Kruševac / Srbija)

"Napiši mi priču", rekao je.

"Kakvu priču?", pitala sam zbunjeno.

"Neku za dobro jutro i dobar život."

"Misliš neku ljubavnu?", nastavila sam.

"Može i ljubavna, ako ću u njoj ja biti glavni lik.

Ukoliko me smestiš, na neko crno-belo platno. Mogao bih u toj priči biti zgodan, u elegantnom odelu..."

"Ehej, probudi se! Uplovio si u drugi žanr- zbog tog odela i deset kilograma manje, pa ti mi tražiš, naučno-fantastičnu priču. Takve ne pišem!" Ispila sam posljednji gutljaj belog vina, uzela sam kaput, namignula mu, i istrčala sam iz restorana.

U detinjstvu smo uvek bili zajedno pod ovim nebom. Često se držao po strani, mali, rumeni, uštirkan dečko. Žmurke su mu bile dosadne. Nikad se nije bavio kolektivnim sportovima, jer su ga roditelji usmerili na časove klavira. Voleo je da čita... ili sam bar ja tako mislila. Stalno su mu virile neke knjige iz torbe. Smatrao je, da njegovih roditelji najbolje znaju šta je dobro za njega. Nikada nije kasnio i nikada im se nije suprotstavljao.

Bila sam drugačija od njega. Umela sam vešto da se sakrijem dok smo igrali žmurke, da su me ta jadna deca tražila po čitav dan. Sa dečacima sam igrala fudbal, padala sam, grizla i udarala ih. Zato su mi na svakoj staroj fotografiji kolena bila poderana. Roditelji su me uvek podržavali, a ja sam znala da je svet previše glasan, da bih čula sopstvene misli. Taj svet, poput javnog mrnjenja, većito je komentarisao moje poteze. U početku je raspravljao, zašto mi kosa nije svezana u kiku, zašto ne volim suknje i zašto se družim samo sa dečacima. Kasnije je izgledalo, kao da će taj svet propasti, jer nisam završila studije, nisam se udala, niti znam da uvijem sarmu.

Iskreno, bilo me je briga za takav svet. Za mene je on bio poput cirkuske šatre, u kojoj treba da glumim artistu, koji pravi korake po tankoj žici, onako kako to drugi zahtevaju. Pobeгла sam u drugi grad. Sela sam u autobus, koji zaudara na malograđanštinu i više se nikada nisam vratila. Počela sam da pišem i da studiram književnost, jer mi je to najmanje bilo dosadno. Družila sam se sa ljudima koji imaju snove. Prestala sam da igram fudbal, ali mi je ta dečija taktika, da grizem, padam i udaram kad zatreba, ostala do danas.

I eto... posle mnogo godina, u jednom prolazu sretoh tebe, svog najboljeg druga iz detinjstva. Pozvao si me na čašu vina i na preturanje po lagumima prošlosti. Sad si uspešan inženjer, tvoji su ponosni zbog toga. Međutim, kao da nisi zadovoljan sopstvenim uspehom... možda, jer su ga drugi kreirali, na onoj tankoj žici koja nas je delila. Čitaš svoje priče i srećan si, jer sam ostvarila taj luckasti san. Zatražio si da jednu napišem o tebi. Možda si očekivao da ću ti u njoj izjaviti ljubav, ili da ću se diviti "tvom" uspehu? Ipak, ne... ja umem da pišem, ne i da izmišljam. U mom svetu nema ograda i zidova, nema zavesa. U mom svetu, osobe padaju i grizu SAME.

TRI KARTICE TEKSTA

Ivan Mihaljević (Kupres / BiH)

Sad dok stojiš, sjediš, s družu imaš ili više ili manje

od cenera, počet ćeš čitati ne razmišljajući zašto čitaš, zašto baš ovo čitaš. Tražit ćeš slova koja će te zadržati na ovom što čitaš. Logika ti nalaze da ima zapleta a sat na ruci govori "ajmo, kasniš". Ali, svejedno čitaj. Čitaj zato što se čita a ne zato što se mora čitati! Čitaj ne očekujući zaplet jer ćeš se čitajući dovoljno zapetljat'. Čitaj jer je slovo za čitanje a ne za gledanje.

Sa tri stvari je uvijek nezgodno, bilo da se radi o tri prsta, trećoj nozi u mladog momka, tri naroda u trideset i tri Bosne i Hercegovine ili pak trećem entitetu. Sva problematika teško stane u 3 kartice teksta. Premalo je to grafičnog traga da se iskaže mnogo, više, dovoljno. Može li se uopće ikada dovoljno reći ???

U tri kartice zasigurno ne stane opis svakog detalja iz djetinjstva iako se ama baš svaki takav detalj čini životno bitnim. U tri kartice ne bi stalo jedno obično dnevno mozgovno šarenilo dječaćića koji se igrao rata, jer je rat bio jedina igra u kojoj je odrastao. Tri kartice ne mogu spremiti puste kubike sjećanja i raspoloženja, blagdana uz pune stolove, pjesme i veselja. U tom trojstvu opet fascinira činjenica da ovaj narod jednakim žarom i voljom za život svakodnevno ispisuje svoje stranice, svoje kartice. Kroničari su vlastite povijesti, smjeli režiseri onoga što donosi sutra i uvijek loši glumci u ulozi stranca. Ovaj narod je kontradikcija sam po sebi, oporba je svojim željama i nastojanjima i protukandidat svemu što nije on sam. Grli taj kamen koji mu tolike godine reže tabane. Željno iščekuje sunce makar mu ono do srčike spalilo svaki zeleni listić koji ga drži na životu. To je vrsta kakve nije. Rod je to intelektualaca s granice intelekta i patnje. Soj koji lomí definicije modernog, komercijaliziranog, povodljivog svijta. Naraštaji su to umjetnika najvećeg umijeća čovječanstva - umijeća preživljavanja. Dodatna afirmacija im, zapravo, nije niti potrebna. Njihovo mjesto u društvu visokog ugleda i divljenja zabe-tonirale su upravo te vrijedne ruke, ti nokti koji godinama deru do krvi, grla što jecaju mrakom ili pak gromko odjekuju pivajući punih pluća. Eto, kako god se odmicao, od trojstva se odmaknuti ne mogu. Otkako pamtim da mi je pelena otpala od guzice pamtim i to sretno trojstvo kartica. Krsni list, izbjeglički karton i domovnicu! Pamtim trojstvo ideala u neizbježnom nizu "vjera, ljubav i domovina", trojstvo osoba šapćući "ujmoca, i sina i duva svetoga", pamtim trojstvo kamena, krša i masline! Iz svega toga se očito rađa ta luda želja za životom, želja za održavanjem upravo toga što raste kraj naših nogu. Iz svega toga nastaje ta neshvatljiva draž i sila koja te vuče da uvečer žuriš pod deku jer se nadaš da ćeš sanjati koru kruva ispod sača i mirisati poljske jaglace. Ta želja koja žeže u psima dok na inozemnom kolodvoru ne uspijevaš naći odredište koje se zove "dom". Ta želja koja ljude čini ljudima, koja ljude razlikuje od mnoštva čovjeka, čovječuljaka, nečovjeka.

U trojstvu ove zemlje osuđen si na trećinu zraka, trećinu glasa, trećinu koraka. Trećinu vjere koju živiš zatirat će ti druga dvojica, trećinu kulture koju imaš kidat će ti matematika broja 3. Kad piješ popit ćeš barem tri, jer na dvije noge hodaš, a ni-

kad na dvije nije stalo jer "putna" nije "druga" nego "zadnja" rakija.

A sve što želiš i sve što si želio je da netko i tvoje slovo primijeti. Da netko slučajno zapne, posrne ili makar bez direktne namjere zastane kraj tvojih tragova i pokuša pročitati, razumjeti, usaditi smisao u zaplet. Samo želiš na nekakav način sprovesti svoj personalni proglas, ustav, ekspresirati dio toga što kleči u tebi, toga što te čini tradicionalcem, konzervativcem, seljakom ili seljačinom. Toga što te izdiže iznad socioloških uzda gluposti i učmalog "šta će reć svit" razmišljanja. Toga što te čini čovječnijim, zapadnjačkim i modernijim od svega ostalog svijta. Toga što te poniznošću i sposobnošću uzdiže iz svake propunete koju ti život servira.

Sarno se pokušaj svakoga dana prisjetiti da nad tvojim nebom postoji dirigent na čiju palicu reagiramo s najfinijom preciznošću. Netko tko drži zvizdan nad tobom i cijedi kišu iz oblaka i netko kome trebaš zahvaliti to što si dostojan biti pod njegovim patronatom. I, izidi iz kutije u kojoj misliš, iskoraci iz okna koje ti zaklanja pogled. Prestani gledati zemlju-državu i pokušaj zavoljeti zemlju-zemlju, zemlju didovu, zemlju čacinu, zemlju svojou! Glas izrazi plućima i glasnica, pruži ga planinama, dolinama jer se glas izražava tako, a ne olovkom i glasačkim listićem.

Slobodoumlje, energiju i svoj osjećaj izrazi prezi-rući (ne mrzeći) politiku, politizaciju i političenje bilo kakvog oblika.

"Neprijateljstvo ja zamećem između tebe i žene, između roda tvoga i roda njezina, on će ti glavu satirati." naglašeno je zmiji u Postanku, pa neka u tom duhu i ostane.

Neka se vazda znade razlika između Božje krea-ture i zmije, između roda tvoga i roda njezina jer,

zmija te stoljećima nije otjerala s kamena upravo zbog toga što i ti puštaš svoj glas!

Sjedi, stoj, drži tog cenera u džepu i ne gledaj na sat. Ne propuštaj niti sekunde gledajući kako ti vrijeme curi!

I čitaj, bolan.

Čitaj danas, čitaj opet, pa sitno i između redaka, čitaj i dogodine, godinama. Čitaj vazda. Čitaj, nije na odmet.

Čitaj ne zato jer što se mora čitati, već čitaj jer se čita.

ZBILJA, STVARNOST ILI PODUDARNOST?

MATEJ KRISTE (Neum / BiH)

Istinita priča, utemeljena na reklamiranju glavnih likova čija su imena, kao osvetnički pohod na nefinancirani marketing, ostala zauvijek nepoznata.

Prislonila je ruke na drvenu podlogu i napravila stoj na njima. Najedanput, stajala je okrenuta naopako, a njena krv kao da je ostala u svom prirodnom položaju. Glas joj nije bio glas pod naporom, a rekla je da, kako bih našao svoj zadnji odgovor, moram napraviti isto što i ona...

Sjećam se, bila je zima, neumaska. Kada se dostojanstveno opisuju zime, daju im se ljudske osobine koje su samim time dovoljne. Jer bi, vjerujem, iako smo mi podređeniji, vrijeme reklo hvala. Neumaska zima od kada znam za sebe opisivana je rečenicom: "Nigdje žive duše." Zanimljivo, kako skretanjem teme opišeš godišnje doba.

Vraćao sam se s obale ponosan na svojih devet

žabica* koje su bile dostojne uzburkavanja bonace pod sutonskim morem. Toga dana snimala se reklama za američki čips. Mnogo ljudi se okupilo. Neki su čak za ovakav događaj odgodili gledanje teletekst stranica sportske kladionice.

Zastao sam, najprije privučem zviždukom djece koja su oponašala lagani vjetar.

Pogledao sam preko gomile.

Nekoliko velikih kamera, ogromni valjak za ravnanje asfalta, more kao pozadina i ona, starica sa čipsom u rukama.

Hodala je nesigurno, kao da osjeća ponor na rubovima zamišljene crte za pretjecanje, a još mora preskočiti razmak među njima. Držala je vrećicu u lijevoj ruci, dok je desnom gracioznim pokretima ruke ubacivala pojedine parove čipseva u usta.

Najedanput, u kadar mi dolazi čelična zvijer iz opsjene dima. Približavao se neobično velikom brzinom za valjak, ravnajući sve pred sobom. Išao je ravno prema starici, dok

je vozač vikao: "Kočnise, košniče!", mašući rukama. Starica ga, uz unutarnji zvuk trenja čipsa pod zubima koji je dodatno poboljšavao njenu gluhoću, nije primjećivala.

Osjećaj gledanja filma kojemu ne želim vjerovati, postajao je sve stvarniji, kako se zvijer približavala. Želio sam da netko zaustavi valjak prije negoli i ja uskočim.

Upravo tada, kao u lošem akcijskom filmu, moderni Tarzan u crnom bondovskom odijelu, probija kadar glasnim muzevnim krikom. Doletio je zaljubljan na svojoj saaji koja je odgovarala lijani modernog doba, a njegovu odijelo onomu smokvinovu listu.

Uzbuđenje među promatračima već je dobilo svoju dimenziju, odjednom...

Spomenuti čelavi Tarzan u odijelu uzima staričin čips i nestaje, dok se na njenom licu pojavljuju suze iznenađenja miješajući se sa znojem straha.

Poruka reklame je bila jasna. Čips je ukusan.

Valjak je zaustavljen, a starica poslije biva pregažena u doradi na računalu.

Sjećam se zadovoljnog lica čelavca, koji je za mene bio Yul Brynner kojemu se u vrijeme snimanja Bitke na Neretvi na ovim prostorima, krajolik toliko svidio, da je ostao zauvijek tu.

Rukovanje, zadovoljna lica, prelazak sa soka na nesto žešće, značilo je uspješan kraj snimanja.

2

Već se gornila bila pomalo rasula, kada primjetim komešanje i nezadovoljstvo na sceni.

Starica želi nazad svoj čips i ispriku nemoralnog kradljivca. Oko nje se sjatila cijela snimateljska ekipa pokušavajući joj objasniti kako je sve to bila samo reklama, te da je pravi život, kako kažu, sada, ovdje. Uvjeravali su je kako može uzeti bilo koji čips, jer je snimanje završeno. Ionako je sponzorstvo dijelilo mnoge naokolo. No, ona želi baš

onaj, koji je već bio u otpadu. Želi svoj čips. Nervo-za se spuštala kao rosa, koja te, dok čekaš da se potpuno smочиš, dodatno još potpuno uznemiri. Starica nije popuštala, a redatelj i ekipa su već počeli čupati kosu. Skrenem pogled, zamislivši se što bih učinio na njihovom mjestu, a tamo...

U jednom od grmova ugledam crvenu lampicu i odsjaj starčevih naočala iza nje.

Kamera mu je fokusirala scenu uznemirenih ljudi i staricu kao njenog uzroka. Iskreni osmijeh mu je razvukao lice. Toliko iskren da je jasno pobijedio utore silno dubokih bora, a sve to, čak s ove udaljenosti.

Meni, naravno, tada još ništa nije bilo jasno.

Pustio sam to, sjetivši se majke koja je sigurno već zabrinuta gdje sam do sada.

Užurbanim korakom vratio sam se kući, ostavivši nedorečenim nešto o čemu sam još samo zarnišljao odgovore.

Prošlo je nekoliko dana, a moja unutarnja pitanja nisu bila zadovoljna ušutkivanjem.

Dapače, samo su bila glasnija.

Odlučio sam saznati što je radio veseli starac s kamerom i koja je njegova veza s cijelim zbudujućim događajem. Ako, uopće i je, ikakva.

Saznao sam da glavna glumica ove priče zapravo živi u obližnjem selu, Dužima.

Navodno, jako čudna, starija gospođa, stranih korijena, koju se i u zimsko vrijeme može naći ispod divlje loze kako sjedi na drvenom tronošću s neakvom podelbljom knjigom. Nije se uklapala u predrasude o selu.

Tamo se još takva knjiga može naći samo kao dobra preša za herbarij ili uotočište iz kojeg će nesretna stranica poslužiti za potpalu. Nisam se dalje raspitivao. Bilo mi je dovoljna i vjerojatnost da ću ju naći.

Tako, nakon prespavane noći, rekao bih, prije nego sam otvorio oči, razveselila me pomisao da ću pronaći svoje odgovore. No, još ne.

Kiša. Toga cijeloga dana padala je nemilosrdno, ironično bacivši u vodu i moju tvrdnju, kako se prkosivši joj svojom brzinom, mogu izmicati njezinim kapljicama. Osjećao sam uzbuđenje, silno, dovoljno jako za uvjerenje kako taj osjećaj neću zaboraviti i kada pronađem ono što sam čekao.

Bio je utok, kao i svaki zimski utok u gradu u kojemu nema žive duše. U ruksak sam ubacio rezervnu zračnicu i pumpu za bicikl, te vodu koja je bila besprijeekomo hladna, jer je jučerašnja kiša stvorila uvjete u koji- ma se moglo na sve misliti.

Već oko podneva bio sam pred žutom pločom s natpisom: "Duži", ispod kojega je nekakvim uzaluđnim pokušajem oponašanja tipografije bilo napisano: "Kraći."

Proletio sam pokraj nje, brzinom koja je jedva dopuštala čitanje riječi s više od četiri slova, s tim da je ploča smještena na zavoj. Kuće u selu su, iz moga bokocrtnog pogleda, izgledale kao stube koje će jednog dalekoga dana, nizanjem novih, sve većih i većih,

dospjeti do neba.

3

Nisam se nadao da će njena kućica odgovarati pragu za to veličanstveno uspinjanje.

Starica je sjedila ispod loze, baš kako je opisano, osim što mi nisu kazali o prekrivaču od ovčje vune preko njenih koljena. Toga bih se sjetio, jer je za mene takav prekrivač predstavljao sinonim s riječju: "teško."

Naglim kočenjem, tješivši se kako nije bilo namjerno, napravio sam slovo: "s", a gusti

val pješčanog dima dopustio nam je skidanje naočala, bez očnog kontakta. Svoje sam naočale hitro spremio u ruksak, jer mi tje me oblik koji bi ih zadržao na glavi.

Starica je imala poduži nos, dovoljno dug da izjednači vrijeme s mojim skidanjem,

spustivši naočale s očiju na vrh nosa.

Predstavio sam se i objasnio razlog svog dolaska.

Pozvala me je unutra, objašnjavajući kako će mi na taj način sve biti jasnije. Iako mi se u tom trenutku to nije činilo ni najmanje ugodno, ušao sam. Imao sam što čuti, a

nekon nekoliko trenutaka i vidjeti. Upario sam zvuk iskrenog smijeha s nijemim

smijehom starca u grmu, iza crvene lampice kamere. Starica se također grohotom nasmijala, a ja sam primijetio uznemirenu snimateljsku ekipu reklame za čips i staricu u centru događanja. Sve se to odvijalo unutar televizijskog okvira, kojemu je gornje

dijelove snimke zametnuo vrh bijelog stolnjaka.

Shvatio sam da to nije reklama za čips koja je servirana javnom televizijom. Njih dvoje je šutjelo uz lica na kojima je podsmijeh sputavao razumom objašnjenje. Sjećam se osjećaja, kao Aliso u zemlji čudesa.

Rekli su mi da sjednem, a kada sam krenuo, zamolili su me da to ne uradim preko njihovih mačke. Prasnuli su u smijeh, objašnjavajući kako su dugo tražili mačku u boji prabakine sofe, a ja sam naiskap popio čašu vode i širom načulio uši. Prije nego sam došao k sebi, uozbiljili su se i počeli objašnjavati. Starica je objasnila kako su ona i njen muž, starac iza kamere, odlučili dokumentirati ugovoreni scenarij za reklamu na svoj način, za svoju mladenačku dušu.

Kazivala je kako su uspješni igrali grote- tje iz dokumentiranog događaja, jer su ljudi najbolji glumci kada im činjenica da glu- me nije ni na kraj pameti. Željeli su objasniti ironiju kojom ljudi omalovažavaju poje- dinca podcjenjujući njegovu unutrašnju mladost u odnosu na starije tijelo. Šutio sam i slušao.

Nacrtala mi je sliku utrke za uspjehom, bez osvrta na lice čovjeka koji ti uz put daje vodu. Ako zastaneš pogledati ga, netko će te pre- stići, govorila je.

Meni se osmijeh razlio licem, uz jednu ili dvije unutarnje suze suosjećanja.

Ostali smo u tišini najbržih pet minuta, a onda sam ustao i objasnio kako moram poći,

dok su njih dvoje stajali zadovoljno, držeći se za ruke.

Vidjevši ih takve, upitao sam ih zašto su sve to učinili, jer, ipak, njihov film nikada neće ukazati na istinske vrijednosti nigdje javnije doli njihovog trošnog dnevnog boravka.

Starica mi je odgovorila da podem s njom. U tom trenutku to mi se nije činilo ni najmanje neugodno.

Našli smo se ispred kratkog hodnika oblijepljenog tapetama koje su bile savršeno očuvane, kao da su znale da se nalaze u rijetkoj kući gdje će pametniji popustiti, pa neće morati one.

4

Baka je rekla da se pomaknem ustranu. Učinio sam to, sa čuđenjem gledavši što će dalje napraviti.

Prisonila je ruke na drvenu podlogu i napravila stoj na njima. Najedanput, starica je stajala okrenuta naopako, a njena krv kao da je ostala u svom prirodnom položaju.

Glas joj nije bio glas pod naporom, a rekla je da, kako bih našao svoj zadnji odgovor, moram napraviti isto što i ona.

Trenutak poslije, stajali smo naopako jedno do drugoga, uza suze smijeha kojima smo ciljali razmake između prstiju.

Pitao sam ju: "Zašto smo stali ovako neobično?"

Sjećam se, nazvala me sinkom i rekla:

"Sinko, kada NAS okreneš naopako, sve je ovo

samo SAN!"

Zamislio sam se na trenutak i...

probudio se.

LJUBUŠKI-ZAOSTROG-BEC-SAJR

Zoran Musa (Ljubuški / BiH)

Hercegovina. Sunce u svom podnevnom zenitu. Uz cestu lagano korača sjena omalenog čovjeka sa ruksakom na leđima, povremeno podižući autostoperski palac kada se pojavi rijetko vozilo. No nitko baš i nema volje da stane i unese naramak vrelog zraka u automobil, pa čovjek nastavlja koračati, povremeno zastajući u sjeni kakvog vežeeg drveta da predahne. No sreća autostoperu se napokon smješi kada primjeti nadolazeći sivi kombi koji veže izdaleka krenu usporavajući krenu davati signalizaciju da namjerava stati. Kroz spušteni suvozačev prozor proviri kratko očišana glava sa sunčanim naočalama pa se obrati putniku

- Dokle ćeš momak?

- Do mora, ali može bilo gdje u tom smjeru - reče

autostoper.

- Pa hajd upadaj, nema problema, i mi ćemo tamo - odvrati suvozač krenuvši da se premešta u stražnji dio kombija, dajući sad signal da novi član posade sjedne na mjesto suvozača.

- Ne trebate vi radi mene se premeš... - krenu se ispričavati kada ga prekine suvozač - Samo ti sjedi tu, ja sam ionako planiro malo odmorit nazad, protegnit se.

Zakoraëujuæi sada na mjesto suvozaëa maleni autostoper prvi put ugleda vozaëa sa dužom neurednom kosom, koji mu uz osmijeh lagano dobaci - Jel æevru momak?

Prošlo je sekundu dvije dok novi suvozaë nije shvatio ovo pitanje, a onda pomalo zbunjeno odgovori - A jest, ko u Mo... Mostaru.

Zadovoljan odgovorom vozaë dometnu - A bome, što i kažeš, ode sve kvragu, mi i ovako nismo mu daleko, evo ti si prvi nakon dužeg vremena da smo ugledali - pa dometne - Inaëe, ja sam Pišonja, a ovo iza je moj kompanjon Žuga.

- Frodo, ovaj, drago mi je, i hvala vam što ste stali, spasili ste me iz muke.

- Ništa, tako mi uvijek kad negdje idemo, što nas je više to bolje, može se priëat, pomoæ ljudima

- reëe Pišonja pa nastavi - A gdje si ti udario po ovakvoj vruæini, nisi mogao neko bolje vrijeme izabrat?

- Ma idem u Zaostrog na skup, pa veëeras je to, da stignem na vrijeme, a nisam mogao baš skroz jutros krenuti - reëe Frodo.

- Èuj Zaostrog, pa i mi æemo baš tamo, eto sad si siguran da æeš doæi na vrijeme.

- Odliëno, lijepo se potrefilo, mada, ovaj..., moram ja odmah reæi da ne mislim prelazit granicu normalnim putem, pa æu ja izaæi malo prije i onda vas saëekati na drugoj strani - gotovo srameæi se reëe Frodo.

- Opa, jesu to problemi sa zakonom - javi se Žuga

- ili si pogubio isprave?

- Ma isteklo..., ostalo..., nevalja, nisam izvadio, uglavnom nemam šta mi treba, ali znam kako æu, valjda vama neæe smetat - ponovno se ispriëavat krene Frodo.

- Sta æe bola smetat, pa i mi smo imali problema, bili i u zatvoru, ali eto pomilovali nas - ubaci se Pišonja.

- A to ono što je pisalo u novinama, pomilovanja za pare i to, ti neki premijeri i premijerke - upita Frodo.

- Ti nam mogu samo da pomiluju jaja, to je govnersko sranje, nego tamo prije rata belajisali, pa kako nismo ništa veliko skrivili pustilo nas poëetkom, mislim šta, samo smo autobus ukrali - reëe Žuga pa odmah prasnu u smijeh.

- I to stariji neispravan - prikluëi mu se Pišonja u zabavi.

Nastavljajuæi svoj daljnji put prema granici družina je ubijala vrijeme prepriëavajuæi svoje doživljaje iz ranijih perioda života, s tim da je Frodo više slušao doživljaje Pišonje i Žuge, koji su oëito èesto upadali i ispadali iz nevolja, za što su naravno uvijek našli neku izliku u obliku stanja u državi ili pak posljedica pijanstva i mladenaëke strasti. Ipak, koliko god njemu na mahove ta dva èudaka liëila na totalne anarhiste nepovezane sa normalnim ljudskim društvom, ponekad bi ipak uoëio da iz njih izvire jasna filozofija i realna slika okolnog društva. Pa je tako dok su prošli zadnji gradiæ na putu do granice, Ljubuški, Žuga konstatirao da se radi o još jednoj "metropolji", gradu uništenom u nastojanju da se zadovolje potrebe i požude ljudi koji misle da odijelo èini èovjeka.

- Tužno je to, svugdje ovakva mjesta kod nas,

isplivaju svako desetak godina na kratko, kad se nešto neobično desi - reče Pišonja.

- Sve što je lijepo i dobro kratko traje, a u ovom državi bome ne da kratko traje, nego mora kratko trajati, ne valja da se talasa - odgovori Žuga.

- Ali kad bi naši ljudi znali, a ne samo varali i kra- li, ali... - počeo je pjesnički Pišonja - ali, hrm... ali hajd ti to pojasni èovjeku budali.

- Ali krhko je znanje, to je to stranje - ubaci se Frodo i izazva odobravanje suputnika.

Nedugo zatim došli su u blizinu granice, pa je Pišonja stao pokraj ceste kako bi Frodo mogao izaći. Poželjeli su mu sreću u njegovom neobičnom pokušaju i dogovorili da će ga kratko čekati na prvoj okuci iza granice, gdje ih policajci ne mogu vidjeti. Ispratili su pogledom malenog Froda koji je spretno stao preskakati obližnji zid i za desetak sekundi nestao iz njihova vidokruga. Pišonju i Žugu sad je čekala granična kontrola i uobičajena pretresna kontrola, s obzirom da u njihovom kombiju i nije bilo pretjerano stvari, a Pišonja je imao i taj "sumnjivi" izgled koji mu je često uzrokovao takve pretresne situacije. Pretresajuć i nenalazeći ništa, granični poli- cajac potegnulo je i posljednji adut - A gotovina momci?

- Šta vam ga nisu vratili - odgovori upitno Žuga što izazva smijeh kod policajca koji samo dade rukom znak da idu dalje.

Plan se uistinu ostvarivao u potpunosti, jer osim što su bez problema sami prošli granicu, na prvoj okuci poslije nje Frodo je već sjedio sa svojim ruksakom na leđima, što je izazvalo iznenađenje, ali više i oduševljenje kod motoriziranog dvojca, pa Pišonja u ekstazi zaključio - Hercegovac, jebeni Hercegovac.

- Vidim, snašli ste se, i ne kasnite puno - do- baci Frodo dok je zadovoljan sjedao na "svoje" suvozačko mjesto.

- Pa ti si čudo jedno, ne kontam baš kako si uspio usred bijela dana, ali svaka ti dala - doda Žuga.

- Uz pomoć magije - tapšuću ruksak reče Frodo pa nadoda - A sada da proslavimo - i izvuče ispod ogrtača u ruksaku smotuljak.

- Šta ti je to - upita Pišonja.

- To je specijalna vrsta duhana, šajrski duhan, mislim da će vam se svidjeti - reče Frodo dok znalački stade motati cigare svoj trojici.

- Hercegovac, jebeni Hercegovac - ponovi opet Pišonja uz osmijeh - pa vidim ja zbog čega se ti šverčaš preko granice.

- Pa recimo da je i pornalo zbog toga, evo vidi, probaj, pa mi reci kako ti se sviđa - reče Frodo pružajući cigare svojim suputnicima.

I dok je dim pirio iz otvorenih prozora, sivkasti kombi lagano je gutaio kilometre prema Zao- strogu, destinaciji sada još veselije i opuštenije družine. Frodo nije štedio u čašćenju svojih dobroćinitelja, a Pišonja i Žuga nisu odustajali u namjeri da si srede "šemu" ili barem da im Frodo oda tajnu gdje je zbavio tako neobičan duhan. Mali diler, kako ga je nazvao Žuga odmilja, držao je ipak tajnu za sebe, govoreći da taj duhan ne raste u ovim krajevima, nego ga je i on dobio iz tog Šajra, za kojeg Pišonja i Žuga nisu skontali

ni gdje je, ali ionako su previše bili opuštteni da previše Frodu zapitkuju oko toga. I kako su se pri- bližili Zaostrugu već su složili plan kako će Frodo biti cijelo vrijeme s njima dok su u, kako rekoše, "haranju Zaostrgom i okolicom", pa se onda može usput s njima opet i vratiti nazad kući. Frodi se ideja svidjela pa je prihvatio, ionako nakon skupa u Zaostrugu nije imao neke jasne planove.

- Evo nas, misija završena - reče Pišonja dok je davao žmigavac i skretao na ulazu u Zaostrug.

- A evo i zastave skupa, taman imamo vremena se i iskupat dok ne počne - doda Frodo pokazujući u natpis koji je bio razvijen iznad ulaza u mjesto.

- Odlično, odlično, šta to piše, Gej praj... - krenu čitati pa načast zastane Pišonja - Gej prajd, gej prajd - uzviknu i naglo zakloči.

Nagli trzaj i uzvik trgnuli su Žugu iz polusna, pa su par sekundi poslije oba zurili čas u natpis iznad ceste, čas u omalenog Frodu.

- Čekaj, pa ti si došao radi ovog, ti si... ti si peder - upitno reče Pišonja Frodi.

- Pa, ovaj, da, šta vas dvojica niste, ovaj, gay isto - izreče Frodo iznenađen reakcijom dvojca.

- Marš van - izdera se iz petnih žila Pišonja - Marš van!

Maleni Frodo uze svoj ruksak i izleti iz kombija brzinom munje, praćen grnjevnim pogledom Pišonje i Žuge, i udalji se u smjeru plaže gotovo trećem korakom.

- Šta ćemo sad, jebemu, mali jebeni peder - zausti očajno Žuga.

- Sačemo se jebat, eto šta ćemo - reče Pišonja i okrenu kombi.

**RADIO DOBRE VIBRACIJE,
RADIO ŠIROKI BRIJEG, RADIO GRUDE,
RADIO LJUBUŠKI, RADIO STUDIO 88,
RADIO PLUS, OBIČAN RADIO MOSTAR**

www.bljesak.info, www.dnevnik.ba,
www.poskok.info, www.abcportal.info,
www.sirokibrig.com, www.jabuka.tv,
www.kamenjar.info, www.grude-online.info,
www.livno-online.com,
www.bitno.ba, www.brotnjo.info,
www.caportal.info, www.boboska.com,
www.ljportal.com, www.modamo.info,
www.hercegovina.info, www.posusje-online.info,
www.ekspresno.info,
www.citluk.net, www.portal-plus.info

WEST HERZEGOWINA FEST No.11.

01. - 03.08.2013. ŠIROKI BRIJEG / BORAK

WEST HERZEGOWINA FEST No.11.

01. - 03.08.2013. ŠIROKI BRIJEG / BORAK

www.whfest.com